

VISIE ENERGIE EN RUIMTE STEENBERGEN

VISIE ENERGIE EN RUIMTE STEENBERGEN

Gemeente Steenbergen

Rho adviseurs voor leefruimte

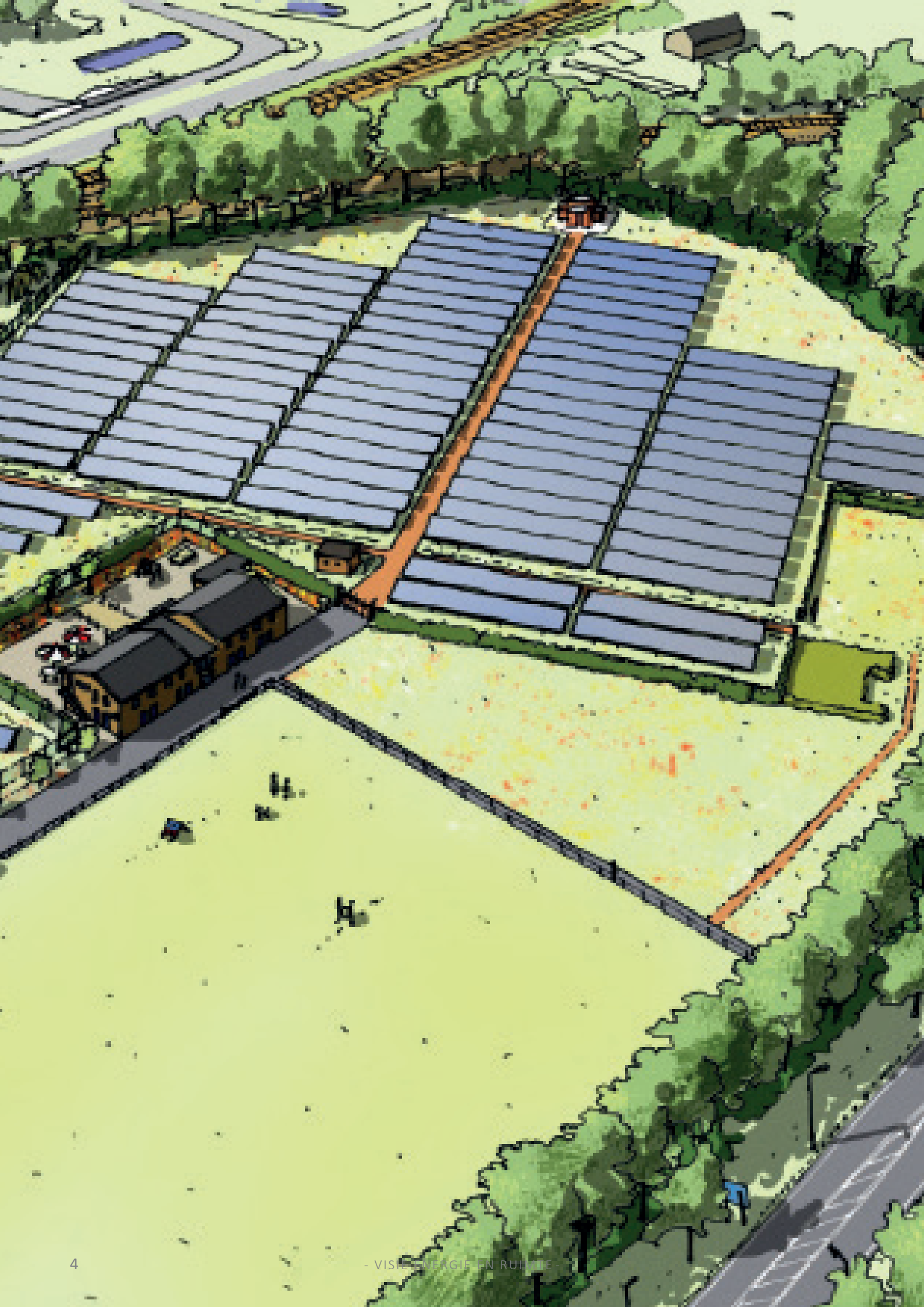
Projectnr. 0581.20191238

9 juli 2020

INHOUD

1.	OPGAVE EN AMBITIE ZONNE-EN WINDENERGIE	5
1.1	ACHTERGROND	
1.2	OPGAVE VAN STEENBERGEN	
1.3	ENERGIEMIX	
2.	DE LANDSCHAPPEN VAN STEENBERGEN	12
3.	VISIE EN RICHTLIJNEN INPASSING ZON	17
	- ZONNELADDER	17
	- WINDENERGIE	19
4.	INITIATIEVEN, ZONNE-ENERGIE	22
5.	VOORTGANG/EVALUATIE	29
6.	SOCIAL RETURN	31
7.	BESTUURSRECHTELIJK JURIDISCH KADER	33
	BIJLAGE 1. Een zonneveld	34
	BIJLAGE 2. Opstellingen en landschappelijke inpassing	35
	BIJLAGE 3. Ecologische verbindingszone	45
	BIJLAGE 4. Gedragscode zon op land	47

1. OPGAVE EN AMBITIE ZONNE- EN WINDENERGIE

In 2012 is de structuurvisie voor de hele gemeente Steenberg vastgesteld (en geactualiseerd in 2019). Ten tijde van de opstelling van deze visie is de ruimtebehoefte en inpassing van duurzame energiebronnen in de gemeente nog niet als kernthema meegenomen in de uitwerking. Deze visie energie en ruimte moet dan ook gezien worden als aanvulling op de Structuurvisie van Steenberg. De visie energie en ruimte is een ruimtelijk kader voor locaties en inpassing van duurzame energie opwekking en biedt een concreet kader voor de periode tot 2030. Voor de eerste 5 jaar bestaat dat concrete kader uit een praktisch uitvoeringsprogramma gekoppeld aan een uitgiftequotum in Megawatts (MW). Voor de periode daarna is een doorkijk geboden die inspeelt op de minder zekere toekomst en de mogelijkheden op langere termijn om aan de gestelde ambities te kunnen voldoen. Zo kunnen projecten wegvallen of extra ambities worden gesteld waardoor andere locaties voor energie-opwek in zicht komen.

De gemeente Steenberg wil ruimte bieden en richting geven aan initiatieven voor het grootschalig opwekken van grondgebonden zonne-energie en het aandeel windenergie. Het uitgangspunt van de gemeente bij initiatieven is positief - het moet immers vanuit de markt komen – maar er moet wel rekening gehouden worden met de inwoners en het landschap. Daarnaast mag de aanleg van zonneparken zo min mogelijk ten koste gaan van agrarische gronden in het buitengebied. In deze visie wordt aangegeven hoe en op welke manier richting en uitwerking kan worden gegeven aan de gestelde ambities.

De gemeente zet met betrekking tot de duurzaamheidsambities in op het bieden van richtlijnen voor initiatieven voor de plaatsing van grondgebonden zonnevelden om de volgende redenen:

- Het grote belang van de opwekking van duurzame energie voor het behalen van de doelstelling.
- Impact op de omgeving is anders dan bij windenergie. Met een goede locatiekeuze en inpassing kan de impact beperkt blijven.
- Er zijn veel potentiële initiatiefnemers. Er is een duidelijke visie nodig of en hoe deze initiatieven mogelijk gemaakt kunnen worden.

De inzet van de 'zonneladder' kan bijdragen bij de beoordeling van initiatieven. In de zonneladder worden niet voor elke plek in de gemeente vooraf regels en randvoorwaarden gesteld, hiervoor is het grondgebied te groot en te complex. De zonneladder is een hulpmiddel om tot een afweging voor de ontwikkeling van een zonnepark op een bepaalde locatie te komen.

De aantallen hectares zonnevelden in deze visie zijn schattingen. Hier kunnen geen rechten aan worden ontleend bij de verdere uitwerking van initiatieven. De hoeveelheid op te wekken energie is leidend.

Energiemix Steenberg: opgave tot 2030

Energiemix Steenberg

Inwoners: 23.477
Woningen: 10.007
Energiegebruik gebouwde omgeving: 14%

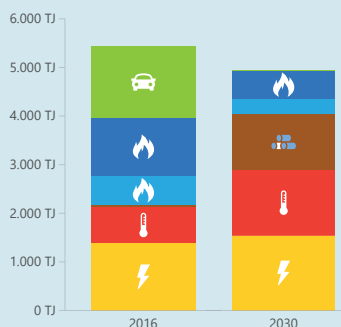

QUINTEL
ENERGIE

OVER
MORGEN

12-4-2019

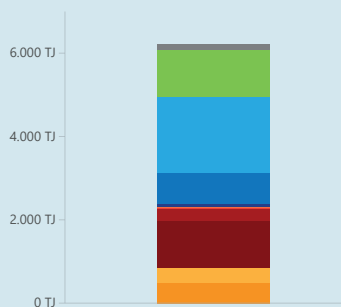
1. Energievraag eindgebruik

Benzine / diesel / LPG	1.464	19			
Gas overige (o.a. industrie)	1.204	579			
Gas gebouwde omgeving	581	303			
Biomassa en -brandstof	57	1.172			
Collectieve warmte	735	1.326			
Individuele zonthermie	2	7			
Elektriciteit	1.390	1.548			
	5.433 TJ	4.954 TJ			

Besparing -9%
479 TJ

2. Energiebronnen 2030

Fossiel (overig)	127
Biobrandstof	1.142
Aardgas	1.817
Biogas	753
Waterstof import	73
Individuele zonthermie	7
Houtsoortige biomassa	30
Omgevingswarmte	294
Restwarmte en diepe geothermie	1.138
Zonnepanelen	354
Windturbines	486
Totaal	6.221 TJ

3. Opgave per thema 2030

Wind
486 TJ

15 windturbines op land (3 MW)
0 windturbines op zee (10 MW) / innovatie

Zon
361 TJ

95.000 PV-panelen op daken
104 TJ
93 ha zonnenveld
250 TJ
113 MW vermogen PV panelen
4.000 zonnecollectoren
7 TJ
3 MW

Collectieve Warmte
1.326 TJ

Vermogen bronnen: 52 MW
41.000 woningequivalenten

Geothermie (30%)
Restwarmte (55%)
Warmtepompen (2%)
Overig (12%)

Individuele Warmte
1.142 TJ

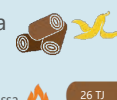

Warmtepompen 31%
Overig 66%

(Hernieuwbaar) Gas
2.642 TJ

Aardgas (69%)
Biogas (28%)
Waterstof (3%)

Biomassa
1.172 TJ

Bijstook biomassa 26 TJ
Transport 1.142 TJ
Overig 4 TJ

Deze factsheet is gegenereerd door het Energietransitiemodel voor het volgende scenario: pro.energytransitionmodel.com/scenarios/413141

1.1 Achtergrond

Wereldwijd zijn afspraken gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen om de opwarming van de aarde te beperken. Vanuit het nationale klimaatbeleid, vastgelegd in het Klimaatakkoord, is het de bedoeling om in 2030 49% minder uitstoot van broeikasgassen te hebben dan in 1990. In 2050 wordt er uitgegaan van 95% minder CO₂ uitstoot.

Om dit te bereiken wordt de uitwerking van het nationale klimaatbeleid in belangrijke mate door de verschillende regio's in Regionale Energiestrategieën uitgewerkt. De gemeente Steenbergen maakt onderdeel uit van de Regio West-Brabant.

De Regionale Energiestrategie is ingegeven door de gezamenlijke doelstelling van de rijksoverheid, regionale en lokale overheid om 49% CO₂-vermindering in 2030 te realiseren. In het verlengde daarvan volgt een CO₂-neutrale regio in de toekomst. De omslag maken naar duurzame energie gaat niet vanzelf. Daarom gaan de zestien gemeenten in West-Brabant intensiever samenwerken. Samen willen zij het omschakelen van fossiele brandstoffen naar duurzame energie (de energietransitie) versnellen.

Daar waar sprake is van initiatieven met een ruimtelijke impact blijft ook nog steeds de provinciale regelgeving van toepassing. Op 25 oktober 2019 is de interimverordening Noord-Brabant vastgesteld. Deze voorgenomen wijziging van de structuurvisie is dan ook ter beoordeling worden voorgelegd aan het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant.

Gelet op de nadrukkelijke aandacht voor zorgvuldig ruimtegebruik in deze visie verwachten wij geen strijdigheid met de relevante provinciale ruimtelijke regelgeving.

1.2. Opgave van Steenbergen

De gemeente Steenbergen heeft als ambitie om energieneutraal te zijn in 2050.

Coalitieakkoord 2019 – 2022 'Aan de slag' en raadsprogramma

Op 8 mei 2019 heeft de gemeenteraad het coalitieakkoord 'Aan de slag' vastgesteld. In het coalitieakkoord is het onderstaande opgenomen over de energietransitie.

Energietransitie

“De gemeente is bereid om voor de RES 2030 uitvoering te geven aan de lokale opgave. Naast energiebesparing, het verduurzamen van de woningen en bedrijven is ook de grootschalige opwekking van duurzame energie door windturbines en zonnepanelen nodig. Gezien onze ligging en beschikbare ruimte, verwachten we dat de regiogemeentes ons zullen vragen om meer te doen (of een deel van hun opgave over te nemen). Wij zijn echter niet bereid om onze opgave te verhogen.”

“Onze inwoners willen we faciliteren bij het verduurzamen van hun woningen. Het

Rijk stimuleert dat al met diverse maatregelen. Waar dat kan zullen wij dat pakket verstevigen.”

Windenergie en op de opgave energietransitie 2030

“Wij ontkomen er niet aan dat als gevolg van het nationale klimaatbeleid voor 2030 ook een opgave voor de realisatie van windenergie hebben. Deze opgave wordt via het Rijk en de provincie aan ons opgelegd. Wij willen voor 2030 maximaal voldoen aan de bijbehorende opgave voor de energietransitie van de gemeente Steenbergen.

Wij hebben voor de grootschalige opwekking van duurzame energie een voorkeur voor het gebruik van zonne-energie, maar we willen voorkomen dat er in de Karolinapolder megawindturbines geplaatst worden. Om de (ruimtelijke) onverantwoorde windturbines te voorkomen en toch aan de opgave voor windenergie te voelen, staan wij toe dat er langs het Volkerak in de Dinteloordse polders in een lijnopstelling maximaal 8 windturbines met een tiphoogte lager dan 150 m worden geplaatst (gezien vanuit Dinteloord in de richting Steenbergen). De realisatie van deze windturbines kan worden gecombineerd met maximaal 30 hectare zonnepanelen. De resterende opgave 60 ha zonnepanelen wordt eveneens ingevuld.”

Bron: coalitieakkoord Steenbergen

1.3. Energiemix

Als basis voor de energietransitie binnen Steenbergen en de bijdrage aan de RES is een energiemix opgesteld die inzicht geeft in de benodigde energie en de mix van bronnen waaruit deze zal moeten worden opgewekt.

De kwantitatieve opgave is doorgerekend en uitgesplitst in een energiemix voor Steenbergen tot 2030 en tot de periode daarna tot 2050.

De energiemix 2040 Steenbergen gaat uit van een energieneutraal Steenbergen. De energiemix 2030 gaat er vanuit dat we op de helft van de opgave zitten om de gemeente energieneutraal te maken. Er wordt niet gekozen om conform het klimaatakkoord in 2030 49% van de CO₂ uitstoot te beperken ten opzichte van 1990. Dit omdat het niet mogelijk is om inzichtelijk te maken wat de CO₂ uitstoot in 1990 is.

Waarschijnlijk lopen we als gemeente voor op de landelijke doelstelling waar het betreft de beperking van CO₂ uitstoot in 2030.

De energiemix is geen vaststaand gegeven en zal minimaal 1 x in de twee jaar worden geactualiseerd. De energiemix betreft geen absolute waarheid maar een zo betrouwbaar mogelijke inschatting van de toekomstige energiebehoefte. Er wordt uitgegaan van een besparing van 9% van het energiegebruik voor 2030. Deze inschatting is voorzichtig omdat we hier als gemeente relatief weinig invloed op hebben. Wel proberen wij door middel van voorlichting en samenwerking met (vrijwilligers)organisaties het besparingspercentage te verhogen. Ook technologische ontwikkelingen kunnen een bijdrage leveren aan het

op termijn bijstellen van de energiemix.

De energiemix gemeente Steenberghe 2030 vormt de basis voor de ruimtelijke vertaling van de opgave voor de energietransitie. Er worden 11 bronnen onderscheiden. Gezien de ruimtelijke impact én de concreetheid van zonne- en windenergie focust deze visie zich op deze bronnen.

Biomassavergisting is ook een bron met ruimtelijke impact maar maakt geen onderdeel uit van deze visie. Dit is alleen toegestaan op bedrijventerreinen. Op het Agro-food Cluster Nieuw Prinsenland is momenteel één biomassavergistingsinstallatie aanwezig.

Het vaststellen van deze visie wil niet zeggen dat er aan de andere energiebronnen, zoals restwarmte, omgevingswarmte en geothermie geen aandacht zal worden besteed. Dit zijn echter bronnen die naar verwachting geen of weinig ruimtelijke impact hebben en daarom maken deze ook geen onderdeel uit van de Visie energie en ruimte maar wel van de energiemix. Bij de verdere uitwerking van de energiedoelstellingen en de evaluatie van de voortgang zullen de andere bronnen zeker worden meegenomen.

In deze Visie energie en ruimte wordt aangegeven waar en op welke manier de ruimte vraag voor de opwekking van wind en zonne-energie kan worden ingepast. Er is gekozen voor een combinatie van wind en zonne-energie. Dit wordt gezien als de ideale mix voor een evenwichtige elektriciteitsopwekking, wind is er vooral in het najaar en de winter en zon in het voorjaar en de zomer. Ze vullen elkaar dus aan. Nadeel van zonne-energie is wel dat je meer MW zonnepanelen nodig hebt en opzichte van windenergie om dezelfde opbrengst in Tera Joule te halen. Dit omdat zonnepanelen minder efficiënt zijn dan windenergie omdat in de nacht geen zonne-energie wordt opgewekt.

De Visie energie en ruimte biedt daarmee als onderdeel van de structuurvisie een belangrijk afwegingskader voor aanvragen voor energieprojecten in de gemeente. Bij de energiemix 2030 zijn ook de al bestaande windmolens opgenomen. Het is dus een totaalopgave van bestaand en nieuw.

Conclusie

Tot 2030 wordt vooralsnog uitgegaan van de opwek van ca. 361 TJ aan zonne-energie en 486 TJ aan windenergie.

Voor de opwek van zonne-energie zijn naast het benutten van bestaande en nieuwe dakvlakken nog ca. 93 ha aan zonnenvelden nodig binnen de gemeentegrenzen.

Voor de opwek van de energie uit wind zijn zoals gezegd in het raadsakkoord duidelijke uitgangspunten meegegeven.

Eind oktober 2019 heeft Gedeputeerde Staten besloten om een omgevingsvergunning te verlenen voor windpark Karolinapolder.

Dit plan is naar de mening van de gemeente in strijd met een goede ruimtelijke ordening, de gemeentelijke structuurvisie, het regiobod voor de realisatie van windenergie en het raadsakkoord van 16 mei 2019. De gemeente is in beroep gegaan tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant om de omgevingsvergunning te

verlenen voor windpark Karolinapolder.

Het besluit van Gedeputeerde Staten maakt de uitvoering van het raadsakkoord onmogelijk. Gezien het besluit van Gedeputeerde Staten wordt er voor de opgave 2030 in deze Visie energie en ruimte dan ook op dit moment geen ruimte voor de realisatie van windenergie opgenomen.

2. DE LANDSCHAPPEN VAN STEENBERGEN

In de structuurvisie worden 5 landschappen onderscheiden naast de kernen en grootschalige industrieterreinen en kassencomplexen. Op bijgevoegde kaart staan de landschappen schematisch aangegeven. Op deze kaart staan in tegenstelling tot de structuurvisiekaart de voor transformatie afweegbare gebieden niet opgenomen. Dit vanwege de overzichtelijkheid en het feit dat windmolens en zonnevelden niet worden gezien als stedelijke functies en daarmee zijn de transformatiegebieden voor dit beleid niet relevant. Deze landschappen bieden in meer of mindere mate ruimte voor de inpassing van grootschalige energieopwekking. Vanwege de ingestelde beroepszaak tegen het besluit van Gedeputeerde Staten voor het verlenen van een vergunning voor windpark Karolinapolder wordt hier enkel ingegaan op zonnevelden.

1. Open zeekleipolder
2. Kreeken tegen het zand
3. Besloten gebied op het zand
4. Slikken en Gorzen
5. Vlietzone
6. Overige gebieden, stad- en dorpskernen en bedrijventerreinen (waaronder ook begrepen de glastuinbouwgebieden).

Gebieden 1 en 2: Open zeekleipolder en Kreeken tegen het zand

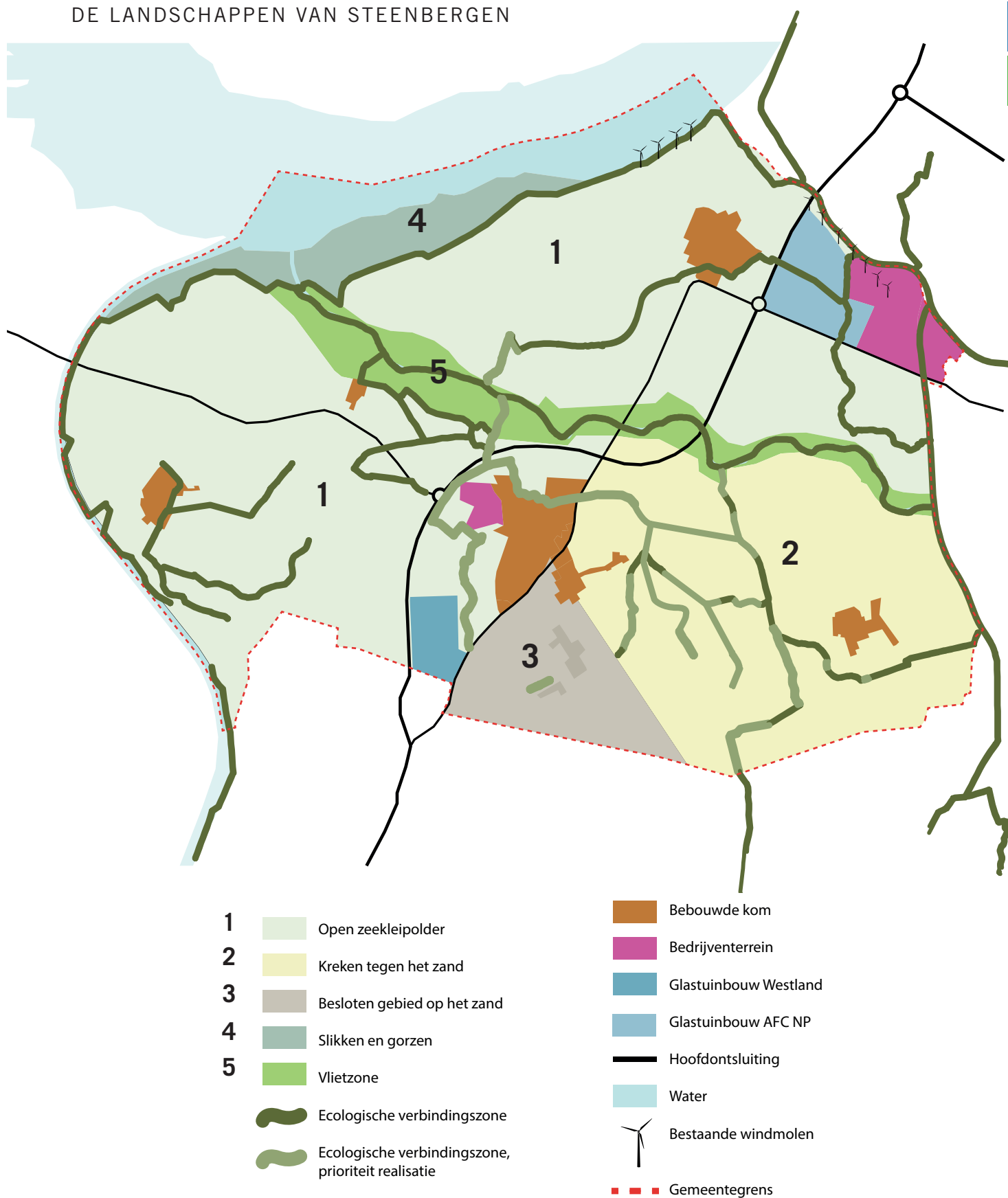
Deze open polders zijn vooral landbouwgrond. Door de openheid reikt het zicht ver en zijn deze polders kwetsbaar bij nieuwe functies. De kenmerkende landschappelijke waarden (openheid) moeten worden behouden. Hier ligt de nadruk op behoud en versterking van de landbouwsector. Voor de inpassing van energieopwekking middels zonnevelden geldt het volgende uitgangspunt:

Geen grootschalige zonnevelden in deze open polders met uitzondering van:

- Koppeling met windenergie op het AFC Nieuw-prinsenland; op maaiveld onder bestaande windmolens (cablepooling)
- Sanering van een veehouderij of niet aan het buitengebied gebonden bedrijvigheid.
- Mogelijkheden voor zonnevelden mits er wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden (alleen mogelijk in geval van ligging langs geprioriteerde nog niet gerealiseerde natte Ecologische Verbindingszone (EVZ) zijnde:
 - EVZ Mariakreek
 - EVZ Cruislandse kreeken
 - EVZ Vliet Ligne

De omvang van het zonneveld moet passend zijn in relatie tot de omvang van de gekozen natuurontwikkelingsuitgangspunten en dient ruimtelijk verantwoord te zijn. Hiermee wordt bedoeld dat de ontwikkeling van een zonneveld substantieel moet bijdragen aan EVZ ontwikkeling en niet onevenredig groot is ten opzichte van de EVZ ontwikkeling. Er worden bewust geen harde grenzen gesteld aan deze verhouding. Bij de uitwerking van concrete plannen wordt maatwerk geleverd. In bijlage 3 wordt aangegeven aan welke uitgangspunten de ontwikkeling van een EVZ dient te voldoen en waarmee een ontwikkelaar van een zonnepark gelegen langs een EVZ dus rekening moet houden. Dit is dus extra bovenop hetgeen is opgenomen in bijlage 2 “opstellingen en landschappelijke inpassing” waar elk te ontwikkelen zonneveld rekening mee moet houden.

DE LANDSCHAPPEN VAN STEENBERGEN

- Landbouwgronden met een aantoonbare mindere kwaliteit voor de landbouw in de huidige situatie.

De agrarische gronden in het buitengebied hebben een grote betekenis voor de productie van ons voedsel en andere agrarische producten. Dat is en blijft de primaire functie van de agrarische gronden in het buitengebied. Vanwege het belang van de energietransitie en de omvang van de opgave is het acceptabel dat bij uitzondering een deel van de agrarische gronden – in ieder geval voor een aantal decennia – wordt benut voor de opwekking van energie. Bij de locatiekeuze van zonneparken is de agrarische bodemgeschiktheid van de percelen een afwegingsaspect. We verlenen in beginsel alleen toestemming voor de realisatie van zonneparken op gronden met aantoonbare mindere kwaliteit voor de landbouw (bijvoorbeeld door aantonen teeltbeperkingen).

We verwachten van initiatiefnemers dat zij in hun aanvraag ingaan op de agrarische bodemgeschiktheid van de betreffende gronden. Wanneer de mindere kwaliteit van de landbouwgrond objectief kan worden aangetoond kan het initiatief als een uitzondering op de algemene uitgangspunten voor gebied 1 en 2 worden aangemerkt.

De landbouwkundige geschiktheid van percelen wordt bepaald door een combinatie van bodemeigenschappen en het grondwaterstandsverloop. Belangrijke bodemeigenschappen zijn bewerkbaarheid van de bouwvoor, berijdbaarheid, chemische bodemvruchtbaarheid, bewortelbaarheid en vochtleverend vermogen. (Bron: <http://edepot.wur.nl/42722>)

Gebied 3: Besloten gebied op het zand

Dit gebied wordt gekenmerkt door een kleinschaliger landschap met besloten bosgebieden. In dit gebied staat het versterken van het groene karakter voorop. Het beleid is hier in eerste instantie gericht op het versterken van het landschappelijke en natuurlijke karakter en de mogelijkheden het natuurnetwerk te versterken. Gezien de beslotenheid, functie en mogelijkheden van goede landschappelijke inpassing van nieuwe functies geldt het volgende uitgangspunt.

- Mogelijkheden voor zonnevelden mits er wordt bijdragen aan ruimtelijke kwaliteitsverbetering en landschaps- en natuurbeheer en -versterking.

Gebied 4: Slikken en Gorzen

De Dintelse Gorzen en Heense Slikken zijn puur aangewezen voor natuurontwikkeling en –behoud (Natura 2000). Andere functies worden hier niet wenselijk geacht. Hier worden geen mogelijkheden geboden voor zonnevelden.

Gebied 5: Vlietzone

De zone rondom de Vliet is een belangrijk gebied voor recreatie, natuur, landschap en de waterhuishouding. Bestaande agrarische of niet agrarische bedrijven kunnen gehandhaafd blijven. Omzetting van niet-agrarische bedrijfspercelen naar zonnevelden behoort tot de mogelijkheden, mits een landschappelijke dan wel natuurlijke kwaliteitsslag wordt gemaakt. Het beleid is hier in eerste instantie gericht op het versterken van het landschappelijke en natuurlijke karakter en het versterken van de waterhuishoudkundige

functies (waterbeheersing en waterberging) van de zone. Ongewenste ontwikkelingen moeten worden tegengegaan. Voor de inpassing van energieopwekking gelden de volgende uitgangspunten:

Geen mogelijkheden voor zonnevelden met uitzondering van sanering van bedrijfsmatige bestemmingen (niet agrarisch en veehouderijen). Bij sanering zijn er mogelijkheden voor realisering zonnevelden, mits er wordt bijgedragen aan ruimtelijke kwaliteitsverbetering en landschaps- en natuurbeheer- en versterking.

Overige gebieden 6. Stads- en dorpsgebieden en bedrijventerreinen

Naast de genoemde vijf landschappen zijn er bebouwde stads- en dorpsgebieden en industrieterreinen en gebieden waar ontwikkeling van bedrijventerreinen en glastuinbouw wordt voorzien.

In de kernen en dorpen is de woonkwaliteit belangrijk. In de kernen zelf worden alleen mogelijkheden geboden voor kleinschalige zonnevelden (maximaal circa 2,5 ha netto-oppervlakte) om de woonkwaliteiten te bewaken.

Geen zonnevelden in de kernen en dorpen m.u.v. kleinschalige coöperatieve initiatieven, niet gelegen in openbare ruimte, binnen bestaand stedelijk gebied, bijvoorbeeld bij een sportpark of zwembad of initiatieven op eigen, niet openbare grond van een initiatiefnemer die direct aan een bedrijf of maatschappelijke instelling zijn gebonden.

De grootschalige bedrijventerreinen of kassencomplexen worden gekenmerkt door vooral een functionele uitstraling en inrichting. De toevoeging van zonnevelden is op deze plekken goed voorstelbaar.

Binnen deze gebieden is de ontwikkeling van zonnevelden mogelijk

- op maaiveld in combinatie bestaande windmolens
- op maaiveld op extensieve of braakliggende bedrijfspercelen
- op vloeivelden of waterbassins

3. VISIE EN RICHTLIJNEN INPASSING ZON

Zonneladder voor grondgebonden zonnevelden in Steenberg

Stap 1. Zon op daken en andere objecten

De prioriteit ligt bij de realisatie van zon op dak. Dit omdat de gemeente Steenberg het belangrijk vindt dat rekening wordt gehouden met het landschap: versnippering en verrommeling moet worden voorkomen. Ook mag de aanleg van een zonneveld zo min mogelijk ten koste gaan van goede agrarische gronden in het buitengebied. Zonnepanelen op daken zowel in bestaand stedelijk gebied als in het buitengebied zijn veelal vergunningsvrij mogelijk.

De opgave in het kader van het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid is echter niet te realiseren door uitsluitend 'zon op dak' te realiseren: vandaar dat ook naar zonnevelden wordt gekeken als aanvulling op zon op dak. Zon op andere objecten zoals op geluidsschermen op lantaarnpalen etc. vallen ook onder stap 1.

In het bijzonder in de agrarische sector wordt al volop gebruik gemaakt van zonne-energie. In de gehele gemeente liggen er op daken van agrarische bedrijfsgebouwen volgens een onderzoek van de ZLTO in oktober 2019 ongeveer 11.000 zonnepanelen. Dat is ongeveer 1 op de 5 agrariërs binnen de gemeente. De verwachting is dat dit de komende jaren toeneemt.

Daarnaast breidt het aantal zonnepanelen bij particulieren momenteel aanzienlijk uit. Om dit te stimuleren verstrekt de gemeente onder gunstige condities de zogenaamde stimuleringslening. Deze stimuleringslening wordt behalve voor de aanschaf van zonnepanelen ook verstrekt om woningen energiezuiniger en levensloopbestendig te maken. Tevens wordt via het zogenaamde Regionaal Energieloket (regionale samenwerking) informatie gegeven over energiezuinig verbouwen en zijn er energieambassadeurs ingesteld. Deze energieambassadeurs zijn vrijwilligers en brengen indien particulieren dit willen kosteloos advies uit voor mensen die hun woning energiezuinig of neutraal willen verbouwen.

Op de in de gemeente aanwezige bedrijventerreinen liggen ook nog mogelijkheden om zonne-energie op daken te realiseren. Deze mogelijkheden zijn tot nu toe nog onderbenut gebleven. De gemeente zal in overleg met het bedrijfsleven, onder andere met OPS, trachten meer daken op bedrijventerreinen te gaan benutten voor het opwekken van zonne-energie.

Stap 2. Zonnevelden onder wind

De ruimte onder en nabij de windturbines in de gemeente Steenberg kan gebruikt worden voor de plaatsing van zonnevelden. Enerzijds worden de plekken waar al aanpassing in het beeld van het landschap heeft plaatsgevonden intensief benut. Anderzijds heeft het benutten van deze locaties ook economische voordelen door het efficiënte gebruik van netwerkaansluitingen die al voor de windturbines zijn aangelegd. Zon- en wind namelijk zijn ook complementair aan elkaar voor de piekbelasting van het

netwerk en een zo constant mogelijke aanvoer van energie.

Cable pooling

Op plaatsen waar zonnepanelen worden gerealiseerd nabij windmolens, kan aangesloten worden op de kabels van de molens. Dit wordt ook wel 'cable pooling' genoemd. De pieken van het aanbod van wind- en zonne-energie liggen over het algemeen op andere momenten.

De investeringen in de infrastructuur voor windenergie kunnen bij de realisatie van zonnevelden dus dubbel worden benut.

Stap 3. Zonnevelden op delen van bedrijvenlocaties en dubbel ruimtegebruik op niet-landbouwgronden.

Wanneer er langdurig overruimte ontstaat op bestaande bedrijvenlocaties dan kan deze ruimte worden benut voor de aanleg van zonnevelden. En voorbeeld hiervan is de locatie van de vloeivelden van Suiker Unie. In een dergelijk afgeschermd productielandschap met een steeds veranderend landschap met een steeds veranderende inrichting door het productieproces (grondverzet) kunnen zonnevelden worden ingepast zonder veel effect op de omgeving.

In het buitengebied zijn een beperkt aantal niet agrarische bedrijven gevestigd, zogenaamde niet aan het buitengebied gebonden bedrijvigheid. Bij voorkeur ziet de gemeente dat dit soort bedrijven verplaatst worden naar een bedrijventerrein. Om verplaatsing aantrekkelijker te maken wordt de mogelijkheid geboden om op de bedrijvenbestemming of een gedeelte van bestaande bedrijvenbestemming een zonneveld te ontwikkelen. Verschil met de voorgaande alinea is dat dan wel de bestaande bedrijvenbestemming geheel of gedeeltelijk komt te vervallen. De mogelijkheid staat overigens ook open voor bedrijven die om wat voor reden stoppen met hun bedrijfsvoering mits de bestaande bedrijvenbestemming in het buitengebied komt te vervallen.

Onder zonnevelden met dubbel ruimtegebruik worden zonnevelden verstaan waarvan de gronden naast de functie voor het opwekken van duurzame energie nog een andere functie hebben. Voorbeelden van dubbel ruimtegebruik zijn plaatsing op vloeivelden, een zandwininput of waterbassin (met drijvende panelen). Ook plaatsing op een geluidsscherm of geluidswal of als overkapping van een parkeerplaats behoort tot de mogelijkheden.

Stap 4. Niet op landbouwgronden in het buitengebied tenzij:

Steenbergen heeft een relatief groot areaal landbouwgrond en daarmee ook een hoge agrarische productie. Zonnepanelen op grond beperken de agrarische productieruimte. De gemeente staat op het standpunt dat met deze agrarische productieruimte zuinig moet worden omgesprongen. Zonnevelden moeten dan ook zo gesitueerd worden dat de impact op nuttige gronden zo laag mogelijk is. Met nuttige gronden wordt bedoeld op gronden op de bijgevoegde kaart bij hoofdstuk 2 landschappen vallend onder zeekleipolder en de gronden krekten tegen het zand.

4a. Locaties van vrijkomende agrarische bebouwing (veehouderij)

Indien een bestaande positief bestemde intensieve veehouderij is gestopt of wil stoppen willen we de mogelijkheid geven om de bedrijven te saneren door de

bestemming aan te passen door medewerking te geven aan de realisering van een zonnepark mits er een duidelijke bijdrage wordt geleverd aan de ruimtelijke kwaliteitsverbetering bijvoorbeeld door sloop van de gebouwen/of en een passende landschappelijke inrichting.

In verband met de stikstofcrisis en de mogelijke negatieve gevolgen hiervan voor de veehouderij in het algemeen en dus niet alleen de intensieve veehouderij wordt ook de mogelijkheid geboden om in geval van sanering van niet intensieve veehouderij een zonneveld te realiseren.

Uitgangspunt is wel dat het om kleinschaligere ontwikkelingen gaat. Een exacte maximumoppervlakte wordt niet aangegeven. Dit zal maatwerk zijn.

4b. Ruimtelijke kwaliteit en ontwikkeling in landschappen die een zonneveld ruimtelijk kunnen faciliteren: initiatieven die wel landbouwgrond benutten, maar een duidelijke meerwaarde hebben voor natuur, ecologie, groenstructuur etc.

Op de gebieden met deze aanduiding is in de structuurvisie van 2012 bepaald dat natuurontwikkeling de voorkeur heeft boven agrarische ontwikkeling. Een groot gedeelte van de initiatieven voor zonnevelden die nu geselecteerd zijn kunnen en dienen een belangrijke bijdrage te leveren om de natuurwaarden in de aangegeven gebieden verder te ontwikkelen en hebben daardoor de voorkeur boven initiatieven gelegen op de standaard landbouwgronden binnen de gemeente. Er liggen duidelijke koppelkansen met natuurontwikkeling waar een aantal van de initiatieven onder valt. Het gaat hierbij om de geprioriteerde nog niet ontwikkelde natte ecologische verbindingzones (dwars lopend door alle landschapstypen) en het besloten gebied op het zand. In het besloten gebied op het zand is de natuurontwikkeling niet gekoppeld aan de ontwikkeling van natte natuur, maar dit kan het wel het geval zijn. De natte ecologische verbindingzone Halsters laag/Oudland ligt namelijk in zijn geheel in dit gebied. In de Vlietzone en Slikken en gorzen is ontwikkeling van zonnevelden uitgesloten, met uitzondering natuurlijk van die initiatieven in de Vlietzone die voldoen aan stap 3 of 4a van de zonneladder. Het enkele feit dat het plan gelegen is in betreffende gebieden is nog niet voldoende om medewerking te verlenen. Er dient sprake te zijn van een duidelijke meerwaarde voor natuur en landschap. In hoofdstuk 2 en de bijlagen 2 en 3 van deze visie is toegelicht wat onder die meerwaarde wordt verstaan, ook wordt inspiratie aangereikt voor de concrete invulling ervan.

Stap 5. Niet op landbouwgrond tenzij landbouwgrond met een aantoonbare significant mindere kwaliteit voor de landbouw.

In de gebieden krekten tegen het zand en open zeekeleipolders heeft de landbouw voorrang en kunnen geen zonnevelden worden gerealiseerd. Hierop kan een uitzondering worden gemaakt bovenop hetgeen genoemd in stap 3 en 4 voor een zonneveld op landbouwgrond met een aantoonbaar mindere kwaliteit in de huidige situatie. Hierbij wordt dus niet bedoeld op toekomstige ontwikkelingen zoals verzilting. Het gaat echt om de huidige (on)geschiktheid van de grond voor landbouwdoeleinden.

Stap 6. Kleinschalige zonnevelden (kleiner dan 2,5 ha netto) in de dorpen en kernen

Kleinschalige zonnevelden 'van- en voor' de dorps/stadsbewoners kunnen een

interessante oplossing zijn voor de energietransitie van een dorp/stad. In een dorp/stad kan een lokale coöperatie worden opgericht waardoor de baten van een dergelijk zonneveld direct ten goede aan de gemeenschap komen, en dat draagt in grote mate bij aan het draagvlak voor de energietransitie. De gemeente wil dergelijke coöperatieve initiatieven van en voor dorpsbewoners stimuleren en ondersteunen. Zonnenvelden worden niet in de openbare ruimte van kernen toegestaan. Daarnaast bestaat ook de mogelijkheid voor bedrijven en instellingen om een kleinschalig zonneveld op eigen niet openbare grond te realiseren ten behoeve van het eigen gebruik.

Windenergie

In het coalitieakkoord is het volgende opgenomen:

We hebben voor de grootschalige opwekking van duurzame energie een voorkeur voor het gebruik van zonne-energie maar we willen voorkomen dat er in de Karolinapolder megawindturbines worden geplaatst. Om deze (ruimtelijk) onverantwoorde windturbines te voorkomen en om toch aan de opgave voor windenergie te voldoen, staan wij toe dat er langs het Volkerak in de Dinteloordse polders in een lijnopstelling maximaal 8 windturbines (gezien vanuit Dinteloord in de richting Steenberg) met een tiphoogte lager dan 150 meter worden geplaatst. De realisatie van deze windturbines kan gecombineerd worden met maximaal 30 hectare zonnepanelen.

Een andere variant voor de realisatie van windenergie is voor ons niet bespreekbaar. Wij gaan in deze bestuurperiode, dus tot en met 16 maart 2022 geen besluit nemen om meer windturbines te plaatsen. Dit is nu aangegeven op de bijgevoegde kaart.

Eind oktober 2019 heeft Gedeputeerde Staten besloten om in afwijking van ons advies toch een omgevingsvergunning te verlenen voor Windpark Karolinapolder.

Dit plan is naar mening van de gemeente in strijd met een goede ruimtelijke ordening, de gemeentelijke structuurvisie, het regiobod voor de realisatie van windenergie en het raadsakkoord van 16 mei 2019.

Het besluit van Gedeputeerde Staten maakt de uitvoering van het raadsakkoord onmogelijk. Gezien het besluit van Gedeputeerde Staten en het al relatief grote aantal zonneveldprojecten wat al op korte termijn wordt opgepakt, wordt er voor deze collegeperiode geen ruimte gegeven aan de initiatieven voor extra windmolens binnen de gemeente.

Concreet houdt dit in dat er vanwege de evenwichtige voorziening van wind- en zon geen medewerking wordt gegeven aan initiatieven voor windenergie. Door het recente besluit van de provincie en de verdere uitwerking hiervan is het niet uitgesloten dat de situatie zich kan voordoen dat we minder windenergie opwekken binnen de gemeentegrenzen dan voorgesteld in deze ontwerp visie en het raadsakkoord. Overigens zal als er al sprake van een tekort is ten opzichte van de energiemix, dit beperkt zijn tot de plaatsing van maximaal 1 extra windmolen, ervan uit gaande dat het project vanuit de provincie ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Ook dit is namelijk niet zeker omdat we in beroep zijn gegaan tegen het besluit van de provincie om vergunning te verlenen voor windpark Karolinapolder. Hierdoor maar ook gelet op het grote aantal zonne-energieprojecten wat geselecteerd is in deze ontwerpvisie, wordt er nu geen standpunt ingenomen. Het gaat immers over de periode tot 2030. Dit geldt niet voor de realisering van een eventueel zonnepark in de Karolinapolder. Hier staan we negatief tegenover. Voor windenergielocaties geldt dan ook dat de huidige structuurvisie van 2012 op dit moment

niet gewijzigd wordt. Na uitspraak van de Raad van State wordt er pas een besluit genomen over windenergielocaties. Dit standpunt zal dan worden vertaald in de structuurvisie (= Visie energie en ruimte).

4. TE ONDERZOEKEN INITIATIEVEN ZONNE-ENERGIE

Voor de aanleg van voornamelijk zonnevelden zijn vele initiatieven binnengekomen. Meer dan de opgave zoals die is aangegeven in de energiemix. Voor windenergieprojecten geldt hetgeen weergegeven in hoofdstuk 3.

In het open agrarische zeekeleigebied dat conform de gemeentelijke visie primair bedoeld is voor de landbouw worden geen zonnevelden toegelaten, net als in het gebied krekten tegen het zand. Een groot gedeelte van de initiatieven was puur gericht op het realiseren van zon in het agrarische gebied van de open zeekelepolders, zonder koppeling met bijvoorbeeld natuurontwikkeling langs een ecologische verbindingszone of bestaande windmolenparken en komt daardoor niet in aanmerking voor ontwikkeling. De hierna gekozen te onderzoeken locaties worden nader onderzocht op haalbaarheid. Het feit dat deze locaties zijn geselecteerd wil zeker niet zeggen dat ze ook daadwerkelijk worden ontwikkeld. In de praktijk zullen er zeker locaties afvallen. Bijvoorbeeld omdat ze niet financieel-economisch uitvoerbaar zijn, of niet voldoen aan de eisen die gesteld worden aan de ontwikkeling van een ecologische verbindingszone. Maar ook als de zogenoemde omgevingsdialoog niet goed wordt doorlopen door een initiatiefnemer staat de mogelijkheid nog open om medewerking te weigeren.

De onderstaande locaties zijn geselecteerd als onderzoekslocaties. Dit betreft alleen locaties waarvoor een afwijking van het bestemmingsplan noodzakelijk is voor ten hoogste 25 jaar. De termijn van 25 jaar komt voort uit het provinciaal beleid.

Elk initiatief zal minimaal moeten voldoen aan de in bijlage 4 opgenomen gedragscode zon op land.

- Locatie AFC Dinteloord.
- Locatie Suikerunie.
- Locatie Westland.
- Locatie Jaartsveld.
- Locatie Zeelandweg Oost (De Heen).
- Locatie Dassenberg.
- Locatie Oudhollandsche Watergang.
- Locatie Waterhoefke.
- Locatie De Eendracht Nieuw-Vossemeer.
- Locatie sportpark Nieuw-Vossemeer.

Locatie AFC Dinteloord: zon onder wind

- Kan voldoen aan zonneladder stap 2
- Gelegen direct grenzend aan Agro Foodcluster
- Directe aansluiting op bestaande netwerk en infrastructuur.
- Door ligging nabij Dintel kansen voor natuur- en extensieve recreatieve ontwikkeling.
- Grotendeels uit het zicht van omwonenden.
- Bruto oppervlakte 12,5 ha

Locatie Suiker Unie:

- Kan voldoen aan zonneladder stap 2 en 3
- Energie opwekking op bedrijventerrein AFC Nieuw Prinsenland
- Dubbelgebruik van de gronden
- Grotendeels uit het zicht van omwonenden en passanten
- Bruto-oppervlakte 9,5 ha.

Locatie Westland.

- Kan voldoen aan zonneladder stap 3.
- Energieopwekking gelegen tussen kassengebied Westland en snelweg gereserveerd voor waterberging.
- Dubbelgebruik van de gronden.
- Uit het zicht onttrokken van omwonenden.
- Bruto oppervlakte 3 ha.

Locatie Jaartsveld: zon icm ruimtelijke kwaliteitsverbetering

- Kan voldoen aan stap 3.
- Sanering van niet aan het buitengebied gebonden bedrijfslocatie
- Mogelijkheden voor combineren met natuurontwikkeling en waterberging langs de Vliet
- Ruimtelijke kwaliteitsverbetering en duurzame energie opwekking
- Bedrijfsperceel transformeert naar zonneveld
- Bruto oppervlak 5 ha of meer (afhankelijk van vraag of totale terrein of gedeelte terrein wordt ontwikkeld voor zonnevelden met bijbehorende natuurontwikkeling)

Locatie Zeelandweg oost

- Kan voldoen aan zonneladder stap 4a.
- Sanering veehouderijgedeelte agrarische bedrijfsvoering.
- Beperkte omvang.
- Bruto-oppervlakte 2,3 ha.

Locatie Dassenberg: Zon icm natuurontwikkeling en duurzaam beheer

- Kan mogelijk voldoen aan zonneladder stap 4b (nader uit te werken)
- Natuurversterking en duurzame energie opwekking
- Grotendeels reeds van nature ingepast
- Grotendeels uit het zicht van omwonenden en passanten
- Landschappelijke kwaliteitsverbetering.
- Omzetting landbouwgrond naar energielandschap en natuur
- Bruto oppervlak 15 ha

Locatie Oudhollandsche Watergang

- Kan voldoen aan zonneladder stap 4b (nader uit te werken)
- Natuurversterking en duurzame energie opwekking
- Landschappelijke kwaliteitsverbetering / tijdelijk zonneveld (15 jaar). 15 jaar omdat het hier gaat om een aparte regeling voor aanleg zonnenvelden in natuurgebieden (pilot provincie)
- Na 15 jaar transformeert het gehele gebied naar natuur.
- Bruto oppervlak 27 ha

Locatie Waterhoefke

- Kan mogelijk voldoen aan zonneladder stap 4b (nader uit te werken).
- Gelegen op besloten gebied op het zand.
- Dichtbij Landgoed Dassenberg.
- Twee eigenaren werken samen.
- Natuurontwikkeling noodzakelijk (nader uit te werken).
- Locatie wordt nu één keer per jaar gebruikt voor muziek-evenement. (Wat gaat hiermee gebeuren?)
- Bruto oppervlakte 34 ha

Locatie Eendracht Nieuw-Vossemeer

- Kan mogelijk voldoen aan stap 5 (nader uit te werken)
- Grootschalige locatie.
- Weinig tot geen omwonenden.
- Nauwelijks zichtbaar.
- Geen geschikte landbouwgrond (nog wel nader te onderbouwen).
- Bruto oppervlak 45 ha.

Sportveld Nieuw-Vossemeer

- Voldoet aan stap 6.
- Lokaal initiatief op basis van de postcode-roos.
- Niet echt zichtbaar vanaf openbare weg.
- Voldoet aan bestemmingsplan.
- Bruto oppervlak 1,7 ha.

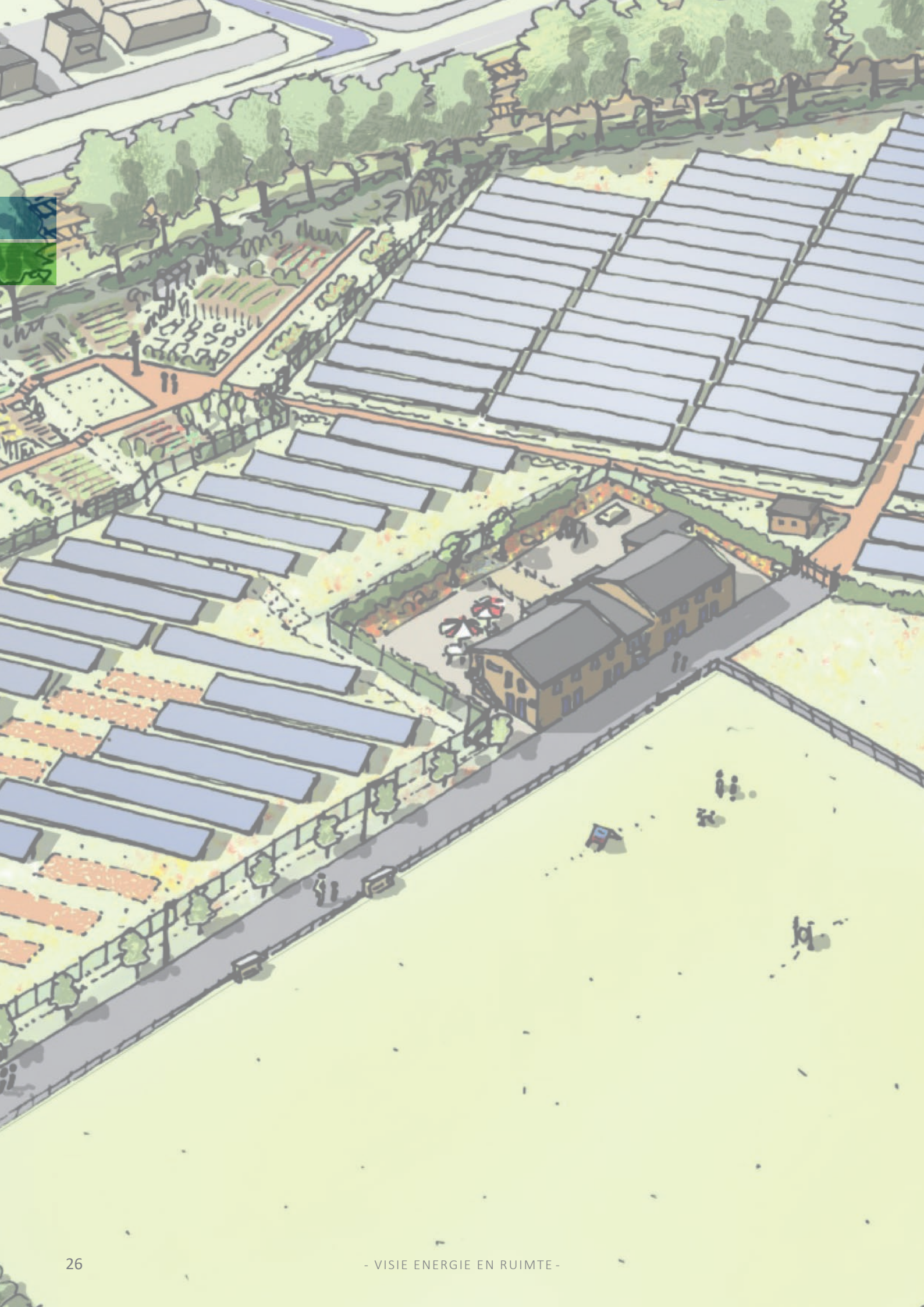
Wat betekenen deze keuzes globaal ingeschat voor de totale opgave zonnenvelden tot 2030

Opgave energiemix netto ha zonnenvelden tot en met 2030	93 ha
Totaal aantal ha netto zonneveld nader te onderzoeken locaties	Tussen 64 ha en 89 ha
Saldo	-/- 29 ha -/- 4 ha

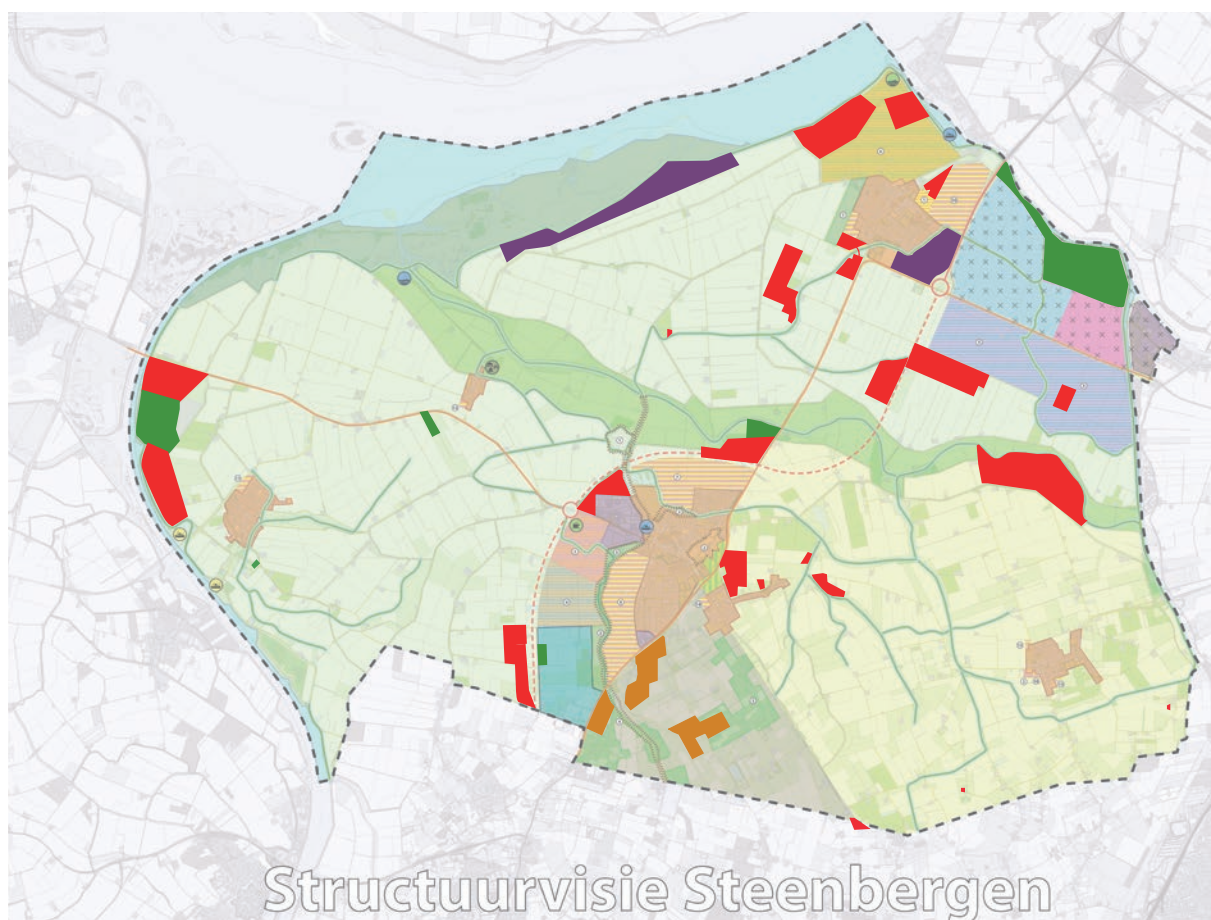
Voor de energiemix geldt het aantal netto ha aan zonnepanelen. Omdat dit per locatie kan verschillen staat per project enkel de bruto-oppervlakte aangegeven en is er een hele globale inschatting gemaakt van de te verwachte netto ha aan zonnenveld. Netto wil zeggen de exacte oppervlakte aan zonnepanelen. Bruto betreft het gehele terrein inclusief tussen gelegen paden en ruimte voor natuur- en landschapsontwikkeling. Waar het betreft de koppeling van een locatie met natuurontwikkeling langs een nog niet geprioriteerde ecologische verbindingszone gelden aanvullend op de eisen opgenomen in bijlage 2 de inrichtingeisen zoals die gelden in de toegevoegde bijlage 3.

Aan de hand van de tabel kan de conclusie worden getrokken dat er voorlopig geen nieuwe locaties voor de ontwikkeling van zonnenvelden behoeven te worden geselecteerd. Hierbij is in aanmerking genomen dat er ook nog een onderzoek zal plaatsvinden naar het oprichten van een collectief zonnenveld op te richten door agrariërs in de gemeente dat voldoet aan de zonneladder. Mocht blijken dat een aantal van de te onderzoeken locaties uiteindelijk niet ontwikkeld worden dan ontstaat er een nieuw keuzemoment. Op bijgevoegde kaart staan alle potentiële zonnenveldlocaties in beeld. Van de locaties die vallen onder de stappen van de zonneladder 1,2,3,4a en 6 is of lijkt het vrij zeker dat ze kunnen voldoen aan het vastgestelde beleidskader in deze visie, deze hebben een groen aanduiding. Dit moet nog wel worden aangetoond en er moet ook aan de gebruikelijke randvoorwaarden worden voldaan. Het enige plan dat valt onder stap 5 (mindere kwaliteit landbouwgrond), zonnenveldinitiatief Eendracht Nieuw-Vossemeer heeft ook een groene aanduiding vanwege de brede maatschappelijke steun. Wel is het noodzakelijk om goed te onderbouwen dat deze grond inderdaad landbouwgrond is van mindere kwaliteit. Mocht de initiatiefnemer tegen de verwachting in hier niet in slagen dan zal alvorens hier een besluit over wordt genomen dit worden kortgesloten met uw gemeenteraad.

Van de plannen vallend onder stap 4b (koppeling met natuurwaarden) moet nog nader worden aangetoond dat de plannen inderdaad kunnen voldoen aan de visie. De huidige informatie is nog te summier om hierover een oordeel te vellen. Deze plannen hebben een oranje aanduiding op de kaart gekregen. Daarnaast staat er op de kaart een locatie nabij het Volkerak aangeduid met paars. Dit is een locatie die mogelijk in aanmerking komt voor cable pooling (stap 2). Vanwege de lopende beroepszaak tegen het windmolenpark Karolinapolder kan hierover vanwege de onzekere situatie geen uitspraak worden gedaan. Ten oosten van de kern Dinteloord tegen de A4/A27 aan is ook een paars gebied weergegeven. Hierover is geen oordeel geveld omdat dit alleen in samenhang gezien kan worden met een totaalontwikkeling van het gebied. Dit proces loopt. De in rood opgenomen locaties vallen zonder meer af. Voor het grootste gedeelte betreft dit locaties die gelegen zijn op landbouwgrond, zonder dat zij onder de uitzonderingen vallen. Van één locatie die wel zou kunnen voldoen aan de eisen is duidelijk dat het financieel-economisch niet uitvoerbaar is omdat de initiatiefnemer niet beschikt over het eigendom.

TE ONDERZOEKEN INITIATIEVEN OP KAART

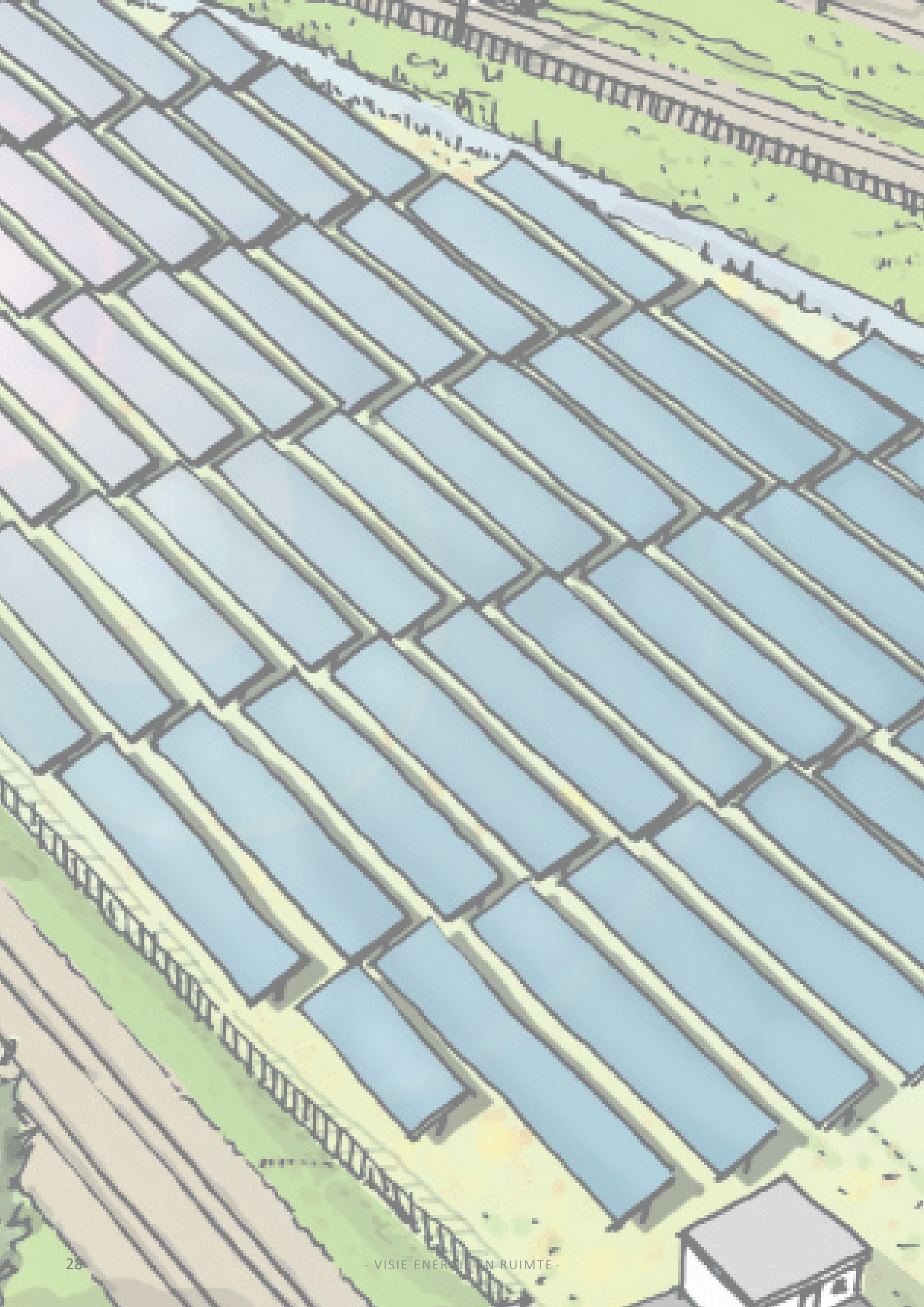
- Open zeeleipolder
- Kreken tegen het zand
- Besloten gebied op het zand
- Slikken en gorzen
- Vlietzone

Zonneveldinitiatief waaraan geen medewerking wordt verleend vanwege locatie of onzekerheid uitvoering.

Zonneveldinitiatief wat nader onderzocht gaat worden op haalbaarheid en wenselijkheid door het college.

Zonneveldinitiatief wat nader onderzocht gaat worden op haalbaarheid en wenselijkheid door de gemeenteraad.

Initiatief zonneveld waarover nog geen uitspraak wordt gedaan in afwachting van de uitkomst van de beroepszaak inzake windmolenpark Karolinapolder of vanwege samenhang met andere ontwikkelingen.

5. VOORTGANG/EVALUATIE

Het enkele feit dat deze initiatieven nu zijn geselecteerd, wil niet zeggen dat er ook automatisch aan wordt meegewerkt middels het volgen van een planologische procedure. Het merendeel van de initiatieven is nog onvoldoende uitgewerkt om hier een bindende uitspraak over te doen. De selectie in dit document wil slechts zeggen dat we deze initiatieven nader gaan onderzoeken en uitwerken en andere initiatieven (voorlopig) niet.

Keuzes op hoofdlijnen

Veel van de initiatieven zijn uitgekozen vanwege de mogelijkheden die er liggen om gemeentelijke natuurdoelstellingen zoals de realisering van de Ecologische Verbindingszones te bewerkstelligen. In de uitwerking van de verdere planvorming moet hier dan wel voldoende aandacht aan worden besteed. Dit geldt ook voor eventuele andere elementen die betrekking hebben op de maatschappelijke meerwaarde. De exacte criteria waaraan een zonneveld plan moet voldoen zijn nog niet in dit document uitgewerkt. Dit heeft als nadeel dat zowel de aanvrager als andere belanghebbenden niet exact weten waar ze aan toe zijn. Dus een stukje onzekerheid. Het grote voordeel is echter dat er maatwerk kan worden geleverd en dat er ruimte is voor overleg en participatie bij de verdere uitwerking. Niet alles zit in beton gegoten. Dit komt ook meer overeen met de filosofie van de Omgevingswet.

Enexis

Enexis heeft aangegeven een voorkeur te hebben voor grotere initiatieven omdat deze direct kunnen worden aangesloten op een hoofdstation, zonder dat hiervoor grote aanpassingen nodig zijn aan het distributienet. Groter wordt hier gezien als initiatieven groter dan 6MW, wat overeenkomt met een oppervlakte van 6ha en meer. Hiervoor is vooralsnog voldoende ruimte.

Zij zijn echter minder positief ten opzichte van kleinere initiatieven met een oppervlakte van 6 ha netto en minder. Deze worden niet rechtstreeks aangesloten op het hoofdstation maar opgenomen in het transport en distributienetwerk waar ook zonne-energie op daken wordt aangesloten. Zij zijn dan ook bevreesd dat het verlenen van medewerking aan een groot aantal kleinere initiatieven ten koste gaat van de aanleg van zonnepanelen op daken. Dit moet natuurlijk voorkomen worden. Daarom zal bij alle initiatieven voor de realisering van zonnevelden in het bijzonder voor de kleinere, ook naar de toekomst toe, altijd vooraf advies worden ingewonnen bij Enexis. Waarbij de gevolgen voor het bestaande net in relatie tot de ruimte voor zonne-energie op daken centraal zal staan. Het huidige aantal geselecteerde te onderzoeken kleine initiatieven is zodanig beperkt dat dit geen belemmeringen zal opleveren voor de realisering van zonne-energie op daken.

Verhouding Visie energie en ruimte tot de RES

In hoofdstuk 1 is bij achtergronden al melding gemaakt van de Regionale Energiestrategie. De gemeente Steenbergen maakt onderdeel uit van West-Brabant waar 16 gemeenten onder vallen. Gezamenlijk moeten de gemeenten naar het Rijk aangeven wat de regionale bijdrage is aan het bereiken van de vastgestelde doelstellingen in het klimaatakkoord voor het jaar 2030. De visie energie en ruimte is de inbreng van de gemeente Steenbergen in de regionale energiestrategie.

Verhouding Visie energie en ruimte tot het provinciaal beleid

Elk ruimtelijk initiatief dus ook het initiatief voor realiseren van een zonneveld moet worden getoetst aan het provinciale beleid. Bij de concrete uitwerking zal in het kader van een zorgvuldige belangenafweging ook rekening moeten worden gehouden met andere relevant beleid en regelgeving waaronder ook het provinciale beleid. Denk hierbij aan bijvoorbeeld cultuurhistorie, archeologie en het natuurbeleid van de provincie.

Tijdspad

Met de uitwerking van de geselecteerde initiatieven zal gestart worden na vaststelling van de Visie energie en ruimte door de gemeenteraad. Gedurende een periode van minimaal 2 jaar na 9 juli 2020, de datum van vaststelling van de visie energie en ruimte, krijgt elke initiatiefnemer de mogelijkheid om zijn of haar plannen uit te werken. Dit wil zeggen dat ze in de periode van 2 jaar een plan gereed en compleet hebben op basis waarvan de planologische procedure kan worden opgestart.

In ieder geval elk jaar na vaststelling van de Visie energie en ruimte zal de gemeenteraad op de hoogte worden gehouden van de vorderingen van de gekozen initiatieven en van eventuele nieuwe initiatieven die zijn ingediend en voldoen aan deze visie. Maar ook van de ontwikkelingen op rijks- regionaal en provinciaal niveau met betrekking tot de energietransitie. Daarnaast zal ook jaarlijks voor zover als mogelijk, worden bijgehouden wat de vorderingen zijn op het gebied van aanleg van zonne-energie op daken en van de energiebesparingsdoelstellingen omdat dit gevolg kan hebben voor de totaalopgave. Als er bijvoorbeeld meer zonne-energie op daken en meer bespaard wordt dan verwacht dan staan er in wezen twee opties open voor de periode tot 2030. Of we gaan minder zonnenvelden en windmolens realiseren dan nu gepland of we gaan de gestelde doelstelling om in 2050 energieneutraal te zijn eerder halen. Dit zijn de keuzes die jaarlijks gemaakt kunnen worden door de gemeenteraad. Indien blijkt dat de ontwikkelingen wel lopen conform het gestelde in de energiemix dan hoeft er niets te wijzigen en kan de gemeenteraad dit voor kennisgeving aannemen.

Als er tussendoor ontwikkelingen of initiatieven zijn die eerder een bijstelling van het beleid vragen dan aangegeven in het tijdspad dan bestaat hier ook altijd de mogelijkheid voor.

Samenvatting

De visie energie en ruimte, is een dynamisch document dat indien noodzakelijk c.q. wenselijk regelmatig kan worden bijgesteld. Indien de gemeenteraad het wenselijk acht kunnen de geselecteerde te onderzoeken locaties afvallen en/of kunnen er nieuwe te onderzoeken locaties voor zonnenvelden worden toegevoegd. In de praktijk zullen een aantal geselecteerde initiatieven niet de eindstreep halen. Minimaal één keer per jaar zal de voortgang worden geëvalueerd en indien noodzakelijk zal de visie dan worden bijgesteld.

6. SOCIAL RETURN

(AANVULLING OP UITVOERINGSPARAGRAAF HOOFDSTUK 5 STRUCTUURVISIE)

Maatschappelijke meerwaarde

De gemeente Steenbergen biedt initiatiefnemers mogelijkheden om zonnevelden te ontwikkelen, te realiseren en te exploiteren. De gemeente Steenbergen vindt het belangrijk dat de zonnevelden ook voldoende maatschappelijke meerwaarde genereren. Zonnevelden zullen moeten bijdragen aan maatschappelijke doelen. De maatschappelijke meerwaarde is een aanvulling op de goede inpassing in de omgeving (locatiekeuze, opstelling en inrichting en landschappelijke inpassing), die als basisvoorwaarde worden gehanteerd zoals opgenomen in bijlage 1 en 2.

Bovenop de basis voorwaarde is er in de meeste deelgebieden ook een koppeling gemaakt met de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit. Dat kan zijn in de vorm van de sanering van bedrijfsbebouwing in het buitengebied en van het ontwikkelen van natuur. De gemeente Steenbergen ziet de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit als een maatschappelijke meerwaarde.

Op grond van artikel 6.24 van de Wet op de ruimtelijke ordening kan de gemeente een bijdrage ruimtelijke ontwikkeling vragen. De bijdrage ruimtelijke ontwikkeling heeft geen betrekking op kosten die in of direct gekoppeld zijn aan het plangebied. Het gaat hier om een bijdrage elders in de gemeente bijvoorbeeld voor een Ecologische verbindingszone (in de uitvoeringsparagraaf van de structuurvisie staan de zaken opgenoemd waar de ontvangen bijdragen aan worden uitgegeven).

Voor de ontwikkeling van zonnevelden wordt uitgegaan van een eenmalige bijdrage ruimtelijke ontwikkeling van € 1500,- per MW aan zonnepanelen. Dit is de minimale maatschappelijke meerwaarde die moet worden geleverd bij de ontwikkeling van een zonnepark. Wanneer een initiatiefnemer aantoonbaar meer investeert in maatschappelijke meerwaarde dan het bedrag voor de bijdrage ruimtelijke ontwikkeling, dan kan de gemeente een lagere of geen bijdrage te vragen. De investering in maatschappelijke meerwaarde is dan immers op een andere manier verzekerd.

Er zijn veel mogelijkheden om de maatschappelijke meerwaarde vorm te geven. Enkele voorbeelden van een fysieke invulling zijn:

- aanvullende inrichtingselementen bovenop de landschappelijke inpassing: extra landschap/natuur,
- recreatie/informatieverstrekking, waterberging.

Daarnaast zijn er ook mogelijkheden voor een financiële invulling:

- participatie in het zonnepark door omwonenden of ruimer bewoners van de gemeente al dan niet in de vorm van een energiecoöperatie;
- tegemoetkoming van een initiatiefnemer aan omwonenden of andere inwoners van een kern of de gemeente in de vorm van bijvoorbeeld bijdragen voor het verduurzamen van woningen (juridisch gezien pas na introductie van de nieuwe omgevingswet in 2021).

Klimaatakkoord en lokale participatie

In het klimaatakkoord wordt uitgegaan van een ambitie van 50% lokaal eigendom bij de ontwikkeling van zonnenvelden en windenergieprojecten. Er wordt echter niet aangegeven hoe dit dan moet gebeuren en er zijn geen wettelijke mogelijkheden om dit af te dwingen. De gemeente heeft als uitgangspunt om dit na te streven. In hoeverre dit reëel en wenselijk is zal voorlopig per project worden bekeken.

Er zijn verschillende mogelijkheden om vorm te geven aan het lokale eigendom. Vooralsnog wordt er uitgegaan van een faciliterende rol van de gemeente waarbij de gemeente zelf geen financieel risico loopt. Per project zal worden gekeken of en hoe er op basis van deze faciliterende rol vorm kan worden gegeven aan het uitgangspunt zoals opgenomen in het klimaatakkoord.

Mogelijkheden lokale participatie in de toekomst

Naast de faciliterende rol bestaat ook de mogelijkheid als gemeente om de regie te nemen met gedeeld risico of de regie te nemen met volledig risico.

Regie nemen met gedeeld risico houdt in een samenwerking met Energie Fonds Brabant (EFB)/provincie. De gemeente(n) stellen de kaders. EFB organiseert 50% en samen wordt risico gedragen en proces en projectparticipatie uitgewerkt.

Bij de bijeenkomsten over de RES is dit onderwerp ook aan bod gekomen. Op basis van deze gesprekken is door de gemeente Steenbergen de conclusie getrokken dat wanneer er wordt gekozen voor de optie van regie nemen met gedeeld risico, dit vanwege de complexiteit en arbeidsintensiviteit die een dergelijke keuze met zich meebrengt alleen maar wenselijk is als hieraan meerdere gemeenten meedoen. Bij de verdere toekomstige uitwerking van de RES zal de wenselijkheid hiervan nader worden onderzocht.

De optie van volledig risico valt ook op de langere termijn af vanwege de complexiteit en arbeidsintensiviteit die dit met zich meebrengt. Bij optie 2 heb je de steun en deskundigheid van werknemers die werken voor het Energiefonds en andere grotere gemeenten in de regio. Dit ontbreekt bij de optie van volledig risico.

7. BESTUURSRECHTELIJK JURIDISCH KADER

Omgevingsvergunning

Op grond van het provinciaal beleid dient de planologische medewerking te worden verleend via een projectbesluit op grond van een omgevingsvergunning conform de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) met afwijking van het bestemmingsplan voor maximaal 25 jaar en niet op basis van een bestemmingsplanwijziging. Het idee hierachter is dat een zonneveld als iets tijdelijks wordt gezien en daarom niet apart bestemd dient te worden. Het is geen probleem om dit uitgangspunt ook als gemeente aan te houden.

Het is echter zaak dat in het geval de aanleg van het zonneveld samengaat met nieuwe natuurontwikkeling er wel een bestemmingsplanwijziging plaats vindt. Niet voor de aanleg van de zonnepanelen zelf maar voor het borgen van de natuurontwikkeling in een daarbij passende bestemming.

Dit kan er voor zorgen dat er dus in de praktijk vaak twee juridische procedures worden gevolgd naast elkaar. De procedure op grond van de Wabo voor de zonnepanelen en de procedure op grond van de Wet ruimtelijke ordening voor het borgen van de gewenste natuurontwikkeling.

Een vergelijkbare wijze van handelen zal worden gehanteerd na inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet. Bij de inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet zal hiervoor formeel juridisch nog een apart besluit worden genomen door uw raad.

Bevoegd gezag

Het college is bevoegd gezag voor het verlenen van een omgevingsvergunning in het kader van het Wabo-projectbesluit. Dit kan alleen onder de voorwaarde dat de gemeenteraad een verklaring van geen bedenkingen (vvgb) afgeeft. Artikel 6.5, derde lid, Bor (Besluit omgevingsrecht) biedt de raad de mogelijkheid om categorieën van gevallen aan te wijzen waarvoor een verklaring van geen bedenkingen niet is vereist.

Op basis van de nieuwe Omgevingswet is het college het bevoegde gezag voor de besluitvorming over een zogenaamde buitenplanse omgevingsplan activiteitsprocedure tenzij de gemeenteraad anders beslist.

Op 20 december 2012 zijn deze categorieën aangewezen. Voorgesteld wordt om de initiatieven voor de aanleg van zonnelvelden zoals genoemd in de visie energie en ruimte en aangeduid in groen op de bij deze visie gevoegde kaart aan deze categorie van gevallen toe te voegen. Het betreft hier initiatieven die vallen onder stap 2,3,4a of 5 van de zonneladder.

Initiatieven vallend onder stap 4b, combinatie met natuurontwikkeling, aangeduid met oranje op de visie genoemde kaart moeten altijd voor een verklaring van geen bedenkingen worden voorgelegd aan de gemeenteraad.

BIJLAGE 1. EEN ZONNEVELD

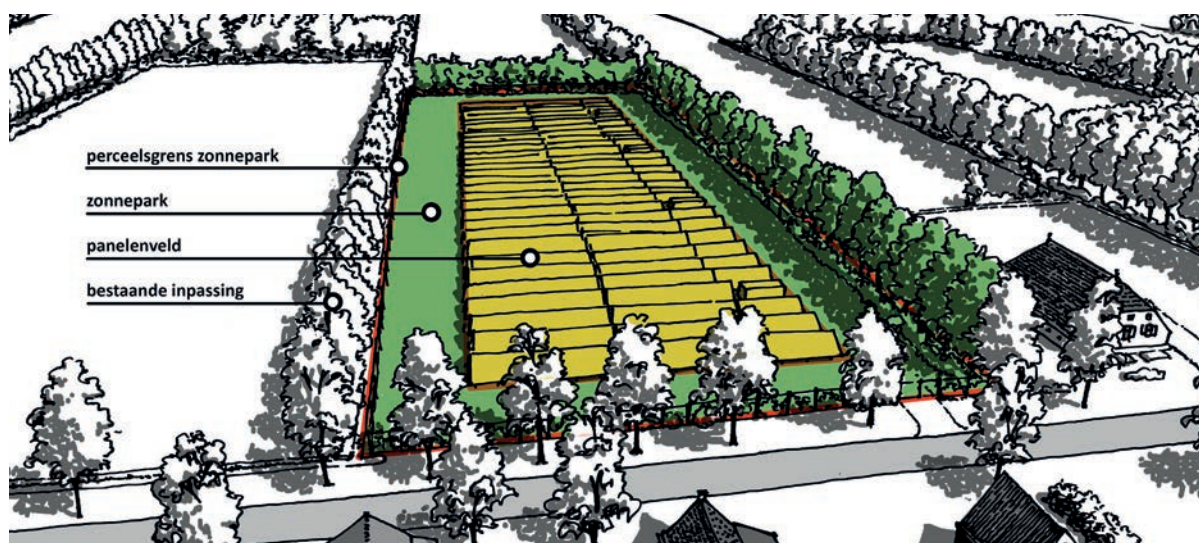
In deze bijlage wordt kort uitleg gegeven over zonneveld. Hoe zien de velden eruit, wat voor verschillen zijn daarin mogelijk? En hoe werkt het? Hoeveel energie wordt er opgewekt en wat kunnen we daarmee?

Zonneveld

De energie wordt opgewekt met pv-panelen of thermische panelen, aaneengeschaakeld en in rijen opgesteld. Dit is het panelenveld, het functionele deel van het zonneveld. De opstelling van de panelen kan zowel zuid als oost-west gericht zijn. De panelenopstellingen kunnen een hoogte hebben tussen 1 en 3 meter. Buiten het panelenveld is nog ruimte nodig voor de inrichting van de entree, de transformator-gebouwtjes, afscherming door een hekwerk of sloot en ruimte voor het inpassen in het landschap. Hoeveel dit zal zijn, hangt af van het gebiedstype, de grootte van het terrein en de hoeveelheid schaduw op het terrein.

Op een zonneveld kan op dit moment tussen de 0,8 tot 1,25 MW per hectare worden opgewekt, afhankelijk van het type opstelling. Een hectare zonneveld met pv panelen levert elektriciteit voor zo'n 200 huishoudens. De ligging nabij energievragers is gewenst om het netwerk zo min mogelijk te belasten en de netwerkkosten zo laag mogelijk te houden.

Een zonneveld verandert de omgeving. Het bouwen van de stellages met panelen en de behuizingen voor transformatoren is een 'nieuwe' verschijningsvorm in het landschap. Deze impact is vooral ruimtelijk en visueel. Op het gebied van milieuaspecten is de impact veel geringer. Zonnevelden produceren namelijk heel weinig geluid en er zijn geen externe veiligheidsrisico's zoals ontploffings-, stralings of toxisch gevaar. Schittering levert over het algemeen geen overlast op voor bijvoorbeeld het verkeer of omwonenden. Een zonneveld kan zowel voor- als nadelen opleveren voor de flora en fauna. Als randvoorwaarde stellen we dat dit een voordeel moet zijn. Afhankelijk van de aanwezige natuurwaarden in een gebied dient hiervoor aandacht te zijn.

De oppervlakte van een grondgebonden opstelling kan op twee manieren worden beschouwd. Netto, als de oppervlakte van het panelenveld (een virtuele grens rondom de aaneen staande panelenrijen en transformatorbehuizingen). Bruto, als het volledige zonnepark (inclusief landschappelijke inpassing en zones voor onderhoud en schaduwafstand).

De omgeving

Bij een initiatief voor een zonneveld spelen er verschillende belangen uit de omgeving. Naast de gemeente en provincie, die voor hun gestelde opgave en ambitie staan, zijn dit de netbeheerders, de belangenbehartigers (oa. ZLTO en BMF) en de lokale omwonenden. Enexis is in de gemeente Steenberghe de beherende instantie van het elektriciteitsnet. In theorie moet Enexis alle initiatieven aansluiten, maar de (maatschappelijke) kosten hiervan kunnen oplopen. Het belang van een netbeheerder is om dit in de hand te houden en de netbeheerder wil daarom graag in een vroeg stadium meedenken met initiatieven.

De LTO vraagt om in de afweging het huidige gebruik van de grond mee te nemen en zuinig om te gaan met landbouwgrond waar goede omstandigheden zijn voor primaire productie. Het uitgangspunt is om de beste landbouwgronden beschikbaar te houden voor landbouwkundige doeleinden. LTO geeft daarbij aan te spreken vanuit het collectieve belang en niet altijd vanuit het belang van de individuele ondernemer. De lokale afdeling van de LTO en individuele boeren kunnen hier anders over denken. Dit standpunt is in deze visie overgenomen.

Het belang van de NMF is de bescherming van natuur en landschappen. Ze vragen dan ook om geen zonneparken te realiseren in natuurgebieden en zonneparken aan te leggen op een wijze die het karakter van het landschap niet aantast. Besloten landschappen zijn vanuit die optiek meer geschikt omdat parken daarin al veel meer wegvallen tegen/tussen de aanwezige begroeiing. Verder wil de NMF graag de lokale initiatieven steunen. Dit levert niet alleen zonnenvelden op die passen bij de omgeving maar dit betekent ook betrokkenheid en 'winst' voor de lokale gemeenschap. Ook deze standpunten worden ondersteund door de gemeente.

De initiatieven die zijn geselecteerd liggen niet in bestaande natuurgebieden maar wel aansluitend aan bestaande natuurelementen en worden juist gebruikt om extra aanleg van natuur mogelijk te maken. Zowel in het besloten gebied als nabij de ecologische verbindingzones. De laatste gebieden liggen wel grotendeels in het open gebied en hiervoor is dus extra aandacht nodig voor de landschappelijke inpassing.

Voor de lokale gemeenschap kan een zonneveld zowel positieve als negatieve gevolgen hebben. Er spelen dan ook meerdere lokale belangen. Direct omwonenden worden geconfronteerd met een verandering van hun leefomgeving. Dat is enerzijds de (visuele) impact die een grondopstelling kan hebben en anderzijds eventuele aanpassingen aan de structuur, natuur en routing van de leefomgeving. De lokale bevolking kan ook een direct belang in een zonnepark hebben. Financieel in de vorm van een aandeel in het zonneveld of intrinsiek, als bijdrage aan de verduurzaming van de leefomgeving. Als er aan initiatieven wordt meegewerkt nabij de kernen zoals genoemd in deze visie zal dit zodanig dienen te gebeuren dat dit een meerwaarde heeft voor extensieve recreatie en/of natuurdoeleinden in combinatie met een goede landschappelijke inpassing waardoor velden niet direct vanuit de woningen zijn te zien.

Landschappelijke waarden

Vanuit een landschappelijk oogpunt is in het buitengebied ruimte voor zowel kleinschalige, middelgrote als grootschalige initiatieven. De aard van de locatie en de omgeving zijn mede bepalend hierin. Initiatiefnemers dienen hiermee rekening te houden in hun planvorming. Globaal kan de volgende indeling gehanteerd worden:

Kleinschalig zijn de velden tot 2,5 hectare;
Middelgroot zijn velden van 2,5 tot 8,5 hectare;
Grootschalig zijn velden groter dan 8,5 hectare.

De grootte van een zonneveld moet passen in de omgeving en wordt daarom afgestemd op de aard en schaal van het landschap en/of de nabijgelegen kern.

Bij realisatie van zonnenvelden geldt maatwerk per gebied. De gemeente is te groot en te complex om voor elke mogelijke situatie vooraf regels en randvoorwaarden te stellen. Het ontwikkelen van een zonneveld wordt gezien als een maatwerkopgave, waarbij elk initiatief op zich (in zijn context) beoordeeld wordt. De gemeente hanteert daarvoor een zonneladder waarin ook rekening wordt gehouden met een benadering per type landschap. De gemeente zal daarom zowel vooraf als tijdens het volledige vergunningentraject blijven beoordelen of het zonneveld passend is.

In het beginstadium gaat deze afweging vooral over de geschiktheid van de locatie: de grootte en mogelijke uitstraling van het zonneveld ten opzichte van de locatie zelf, de directe omgeving en het landschap. Tijdens de uitwerkingsfase zal de gemeente beoordelen of de opzet van het zonneveld en de landschappelijke inpassing goed afgestemd zijn op de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de omgeving. Een voorwaarde voor het vergunnen van een zonneveld is daarom een goed uitgewerkt inrichtingsplan met zorgvuldige aandacht voor landschappelijke inpassing en de wijze waarop invulling is gegeven aan de maatschappelijke meerwaarde.

hoge panelen (ca. 2 tot 3 m.)

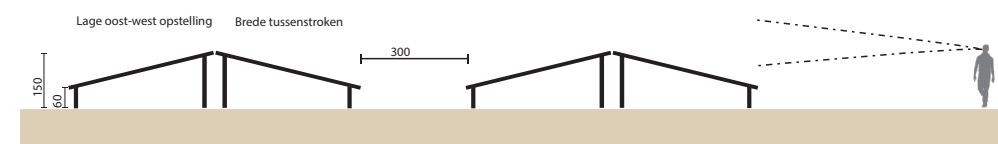
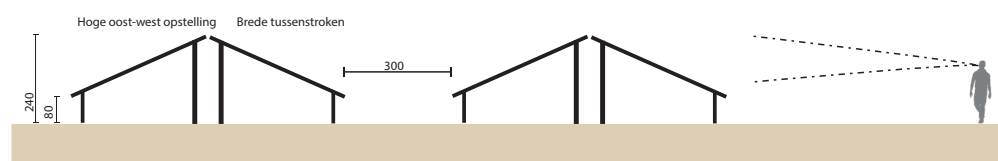
middelhoge panelen (ca. 1 m. tot ooghoogte)

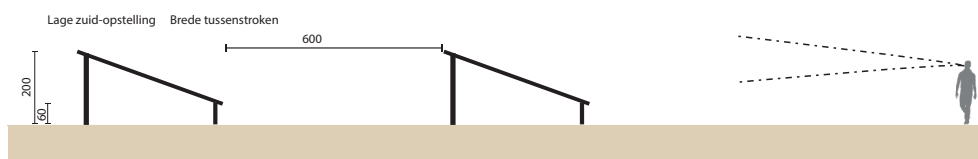
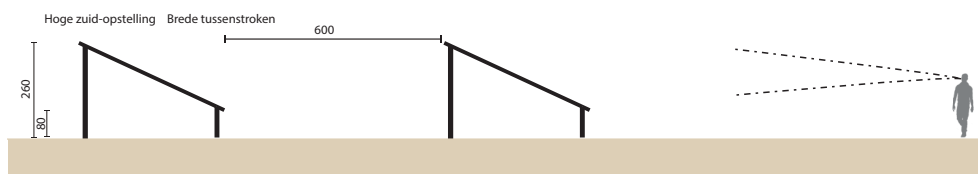
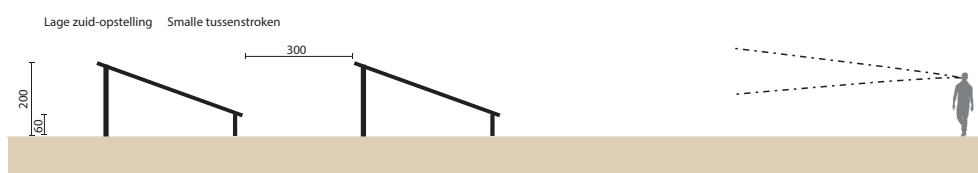
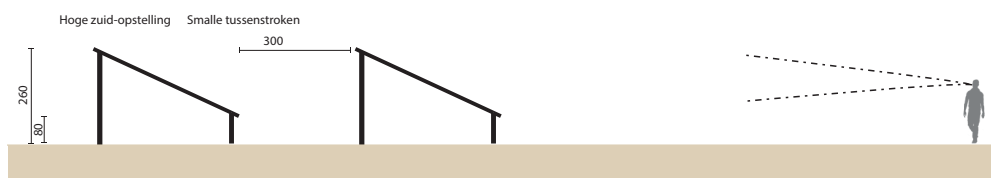
lage panelen (tot ca. 1 m.)

Mogelijke opstelling van de panelen.

Hoge en lage oost-west opstelling met smalle en brede tussenstroken

Hoge en lage zuid opstelling met smalle en brede tussenstroken

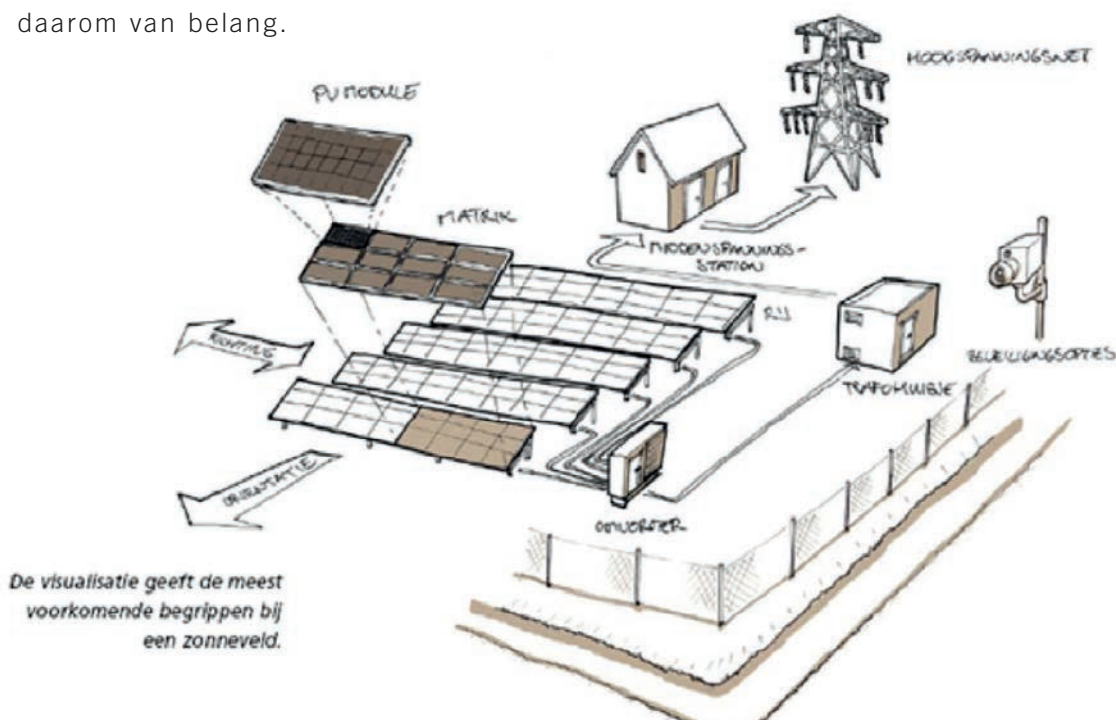
Netaansluitingen en de grootte van zonnevelden

Zonnevelden kunnen niet zo maar overal worden geplaatst. Om financieel haalbaar te zijn en niet tot hoge maatschappelijke kosten te leiden, moeten velden op een rendabele afstand van een netaansluiting liggen. Zonnevelden tot maximaal 1,75 MW (circa 2,5 hectare met de huidige technieken) kunnen in principe op het laagspanningsnet worden aangesloten. Dit netwerk ligt overal waar elektriciteit afgenomen wordt, dus in de kernen en naar de erven in het buitengebied. Dit zijn oppervlaktes die kunnen worden gezien als kleinschalige zonnevelden.

Zonnevelden vanaf een productie van 1,75 MW tot maximaal 6 MW dienen aangesloten te worden op de transportverdeelstations in het elektriciteitsnetwerk. Daarbij moet rekening worden gehouden met de beschikbare capaciteiten van het bestaande net. Als de capaciteit van het bestaande net vergeven is, zijn mogelijk zeer ingrijpende netuitbreidingen noodzakelijk. Zonnevelden groter dan 6 MW worden direct op een hoofdstation aangesloten.

Zonnevelden kunnen een waardevolle aanvulling zijn op netwerkvoorzieningen voor windenergie. De pieken van het aanbod van wind- en zonne-energie liggen over het algemeen op andere momenten. De investeringen in de infrastructuur voor windenergie kunnen bij de realisatie van zonnevelden dus dubbel worden benut. Er zijn twee windparken in de gemeente waar dus al een netwerkvoorziening is aangelegd en waarop kan worden aangesloten.

Het is belangrijk aan te geven dat de voorgaande beschrijving een indicatie geeft van de situatie in 2019 en een momentopname is. Het netwerk kan wijzigen. Daarnaast kan het elektriciteitsnetwerk niet ongelimiteerd volgeladen worden met elektriciteitsbronnen c.q. zonnevelden. Naar mate er meer leveranciers komen (op een zelfde kabel of station) kan de maximaal beschikbare capaciteit overschreden worden en is aansluiten niet meer mogelijk. Vroegtijdige afstemming van initiatieven onderling en met de netbeheerder is daarom van belang.

BIJLAGE 2. OPSTELLINGEN EN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Zonebepaling

In de windmolenzones (AFC Dinteloord, Suiker Unie en mogelijk Karolinadijk) wordt als ruimtelijke uitgangspunt per deelgebied één rooilijn gekozen, waarmee een eenduidige ruimtelijke lijn wordt beoogd die de molens volgt. In het gebiedsproces wordt met de partijen (grondeigenaren, eigenaren van de kabels van de windmolens en de netbeheerder) gekeken naar een haalbare eenduidige rooilijn. De breedte en lengte van de zone wordt in het gebiedsproces nader bepaald.

Eén opstelrichting

Tijdens het gebiedsproces zal ook een keuze gemaakt moeten worden voor een opstellingsrichting: zuid dan wel oost-west gericht. De opstelrichting hoeft binnen de twee gebieden niet dezelfde te zijn. In het gebiedsproces voor de windmolengebieden zullen de randvoorwaarden voor de ruimtelijke inpassing verder worden uitgewerkt tot een richtinggevend kader. Vervolgens kunnen met betrokken initiatiefnemers en belanghebbenden de plannen verder worden uitgewerkt.

Opstelling panelen

Er zijn met name drie aspecten van belang bij de opstelling van de panelen:

- oriëntatie panelen: zuidgericht of oost-westgericht;
- hoogte van de panelen: vooral in relatie tot de openheid en zichtbaarheid ruimtelijk belangrijk;
- dichtheid van de panelen: in verband met de licht- en regeninval van belang voor de biologische bodemkwaliteit en de mogelijkheden voor ecologisch en agrarisch dubbelgebruik.

Wat betreft de oriëntatie van de panelen is van belang dat zuidgerichte panelen per paneel een grotere opbrengst leveren dan oost-westgerichte opstellingen. Zuidgerichte opstellingen hebben in het algemeen een ruimere opzet, om te voorkomen dat de panelen schaduw veroorzaken op volgende rijen. Oost-westgerichte opstellingen hebben een hogere totaalopbrengst; hoewel de opbrengst per paneel lager is, kan het aantal panelen per hectare groter zijn en wordt per dag langer energie opgewekt, omdat de opstelling op verschillende richtingen is georiënteerd.

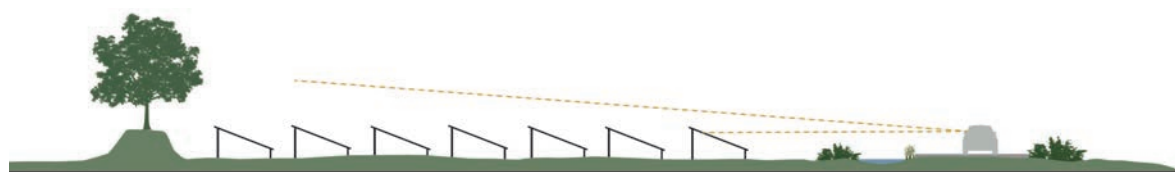
De hoogte van de paneelopstellingen varieert in het algemeen van 1 tot 3 m. De hoogte heeft een belangrijk landschappelijk effect. Opstellingen tot 1,5 m hebben minder effect op de openheid van het landschap dan panelen tot 2,6 m. De hoogte van de panelen heeft in combinatie met de dichtheid ook effect op de ecologische bodemkwaliteit (waterhuishouding, lichtinval, bodemleven) en op de mogelijkheden voor ecologisch of agrarisch dubbelgebruik. Hogere opstellingen maken ondergroei mogelijk, die gebruikt kan worden als schapenweide of bijvoorbeeld bloemrijk grasland. Doordat weer en wind meer invloed hebben en regenwater onder de panelen waait, zijn de effecten op waterhuishouding en bodemleven minder negatief.

De dichtheid van de panelen is mede bepalend voor de elektriciteitsopbrengst van een opstelling. De dichtheid hangt samen met de oriëntatie van de opstellingen. Bij zuidgerichte opstellingen is de ruimte tussen de paneelrijen groter dan bij oostwestgerichte

opstellingen, in verband met (het voorkomen van) onderlinge schaduwwerking. De dichtheid heeft ook gevolgen voor de biologische kwaliteit van de bodem (licht- en regeninval) en daarmee op mogelijkheden voor ecologisch en agrarisch dubbelgebruik. Naarmate de ruimte tussen de panelen groter is, valt er meer licht en water op de bodem, wat de biologische kwaliteit van de bodem ten goede komt en meer mogelijkheden geeft voor ecologische waarden en agrarisch dubbelgebruik.

De opstelling van de panelen heeft gelet op het voorgaande effect op de volgende ruimtelijke aspecten, in onderlinge samenhang:

- landschappelijke effecten: zichtbaarheid in het landschap, effect op openheid;
- ecologische bodemkwaliteit: licht- en waterinval op de bodem, met gevolgen voor vochthuishouding en leven in de bodem;
- mogelijkheden voor ecologisch en agrarisch dubbelgebruik: afhankelijk van het type opstelling en de hoogte groeit er onder de panelen meer of minder gras en/of andere vegetaties (zoals bloemrijk grasland).

Zuidopstelling, vanaf de weg kijkt men niet over de panelen heen

Lage oost-west opstelling: vanaf de weg heeft men zicht over het landschap

Biologische bodemkwaliteit, de waterhuishouding en het ecologisch en agrarisch (innovatief) dubbelgebruik zijn in het algemeen gebaat bij hoge opstellingen en een lage dichtheid. Hoge opstellingen hebben in het algemeen echter meer effect op de openheid en het landschap.

Gelet op het voorgaande zal per locatie, op basis van de kenmerken van de locatie en de omgeving, een afweging moeten worden gemaakt van het type opstelling. Op locaties waar de openheid een bepalende gebiedskwaliteit is, hebben lage opstellingen de voorkeur. Daar waar een hoge opstelling landschappelijk goed kan worden ingepast in de omgeving, en de openheid van het gebied daardoor niet onevenredig wordt aangetast, heeft een hoge opstelling met een relatief lage dichtheid de voorkeur.

Dubbelgebruik

Daar waar dat mogelijk is, ondersteunen wij het dubbelgebruik van een zonnepark:

- agrarisch, bijvoorbeeld door schapen te houden onder panelen;
- ecologisch, bijvoorbeeld een ecologisch waardevolle vegetatie onder de panelen;
- waterhuishoudkundig: waterberging onder de panelen;
- energie-opwekking: combinatie van een zonnepark met een windpark, of andere duurzame opwekkingsvormen.

Met name voor agrarisch en ecologisch dubbelgebruik is de opstelling van de panelen van belang (hoogte van en afstand tussen de panelen). Overigens heeft agrarisch en ecologisch dubbelgebruik ook vanuit het oogpunt van de kwaliteit van de bodem (waterhuishouding, ontwikkeling humusgehalte) voordelen. In dat licht hebben hogere en ruimere opstellingen voordelen boven lagere en dichtere opstellingen. De effecten op het beeld in het landschap van dergelijke opstellingen zijn echter groter dan van lagere opstellingen.

De mogelijkheden van dubbelgebruik dienen dan ook te worden afgewogen tegen de effecten op het landschap.

Van initiatiefnemers wordt verwacht dat zij in het principeverzoek een voorstel doen voor de opstelling en daarbij een afweging maken tussen de landschappelijke effecten en de mogelijkheden voor dubbelgebruik, op basis van de ligging, de locatiekenmerken en de effecten van de opstelling op deze kenmerken.

Integraal ontwerp en afgestemd op de omgeving

Ervan uitgaande dat een locatie in beginsel geschikt is voor de realisatie van een zonneveld, dient een integraal ontwerp te worden uitgewerkt, waarin de opstelling en de landschappelijke inpassing in samenhang met de locatie worden uitgewerkt, waardoor het zonneveld goed wordt ingepast in de omgeving en daar mogelijk – op bepaalde aspecten – zelfs een meerwaarde voor heeft.

We verwachten dat de opstelling en inrichting van het veld zorgvuldig op de kenmerken van de locatie en de omgeving worden afgestemd:

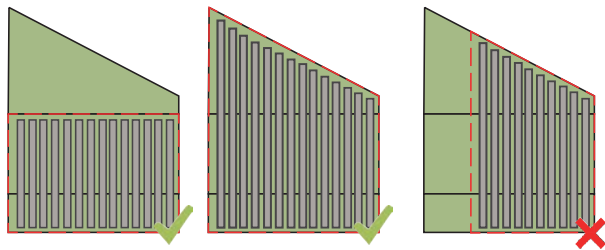
- oriëntatie panelen;
- hoogte opstelling;
- dichtheid panelen;
- situering bebouwing.

Opstelling panelen

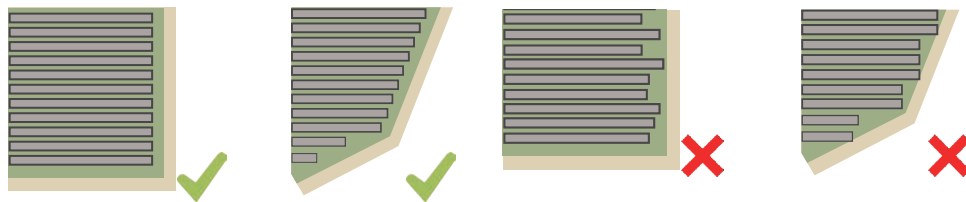
Zoals hiervoor aangegeven, vraagt de opstelling en inrichting om een goede afweging van de visueelruimtelijke gevolgen voor de omgeving versus de mogelijkheden voor dubbelgebruik. Daar waar vanuit het landschap een hoge opstelling aanvaardbaar is, heeft een hoge opstelling (boven 1,5 m, in verband met belemmering zicht) voordelen wat betreft de gevolgen voor de bodem en mogelijk agrarisch of ecologisch dubbelgebruik. Daarbij is de zichtbaarheid van de locatie van belang:

- openheid;
- aanwezigheid landschapselementen en beplanting;
- wegen- en dijkenpatroon;
- aanwezigheid woningen.

Bij de opstelling van de panelen en de veranding aan de randen dient zo goed mogelijk te worden aangesloten bij de perceelsgrenzen om rommelige opstellingen en rafelige randen te voorkomen.

Begrenzing plangebied aansluiten bij de topografie van de kavelgrenzen

Veranding aansluiten op perceelgrenzen

Overige bouwwerken

Naast de panelen dienen ook de overige voorzieningen meegenomen te worden in het ontwerp van het veld. Het gaat daarbij om de omvormers, transformatoren en schakelstations. We gaan ervan uit dat niet meer bebouwing wordt opgericht dan strikt nodig en dat de bebouwing qua locatie, ontwerp en hoogte zodanig wordt ingepast in het ontwerp, dat een zo rustig mogelijk beeld ontstaat.

Hekwerk

In de meeste gevallen zal een zonnenveld worden omgrensd door een hekwerk. Daar waar dat niet nodig is, heeft het onze voorkeur dat geen afrastering wordt aangelegd. We gaan ervan uit dat de afrastering niet hoger is dan nodig, de maximale hoogte bedraagt 2 m. Het hekwerk dient zo transparant als mogelijk te worden uitgevoerd. Goede opties zijn een groene afrastering of houten palen met lichtmetalen gaaswerk. Het hekwerk (en eventuele camera's) dient onderdeel te zijn van het integrale ontwerp van het zonnepark.

Onderhoudsstroken watergangen

In het ontwerp dient rekening gehouden te worden met de Keur van het Waterschap Brabantse Delta: langs de keurwatergangen dient in het ontwerp rekening te worden gehouden met de noodzakelijke onderhoudsstroken.

Landschappelijke inpassing

Een goede landschappelijke inpassing is van groot belang voor een goede inbedding in de omgeving van gebiedsvreemde elementen als zonneparken. We gaan ervan uit dat de landschappelijke inpassing een zonnenveld geheel of grotendeels aan het zicht onttrekt.

De landschappelijke inpassing moet goed zijn afgestemd op de kenmerken van de

locatie en de zichtbaarheid van de opstelling vanuit de omgeving. Uiteraard bestaat de beplanting uit inheemse soorten, die passen bij de locatie.

Voorbeelden van inheemse soorten zijn:

- gewone es
- zomereik
- beuk
- zwarte els
- eenstijlige meidoorn
- gewone vlier
- hondsroos
- wilde kamperfoelie

Eenstijlige meidoorn als struweel

Kruidengras voor vogels (Bron: Brabantslandschap)

Houtsingel (Bron: Brabantslandschap)

Bomenrij (Bron: Brabantslandschap)

Grasland met ecologische waarde (Bron: Brabantslandschap)

Lage geschoren haag (Bron: Brabantslandschap)

De landschappelijke inpassing maakt onderdeel uit van het integrale ontwerp voor een zonneveld, in combinatie met de opstelling (zie hiervoor) en afgestemd op de locatie en de omgeving, rekening houdend met de zichtbaarheid vanuit de openbare ruimte (wegen, fiets- en wandelpaden) en vanuit de privéruimte (woningen en erven) en afgestemd op de landschappelijke en ecologische kwaliteiten van de omgeving.

Voor de landschappelijke inpassing van een zonnepark kunnen verschillende basiselementen gebruikt worden:

- grasland met ecologische waarde;
- lage, strakke haag;
- bomenrij;
- singelbeplanting;
- struweel;
- bos.

Een basis-landschappelijke inpassing bestaat uit een beplantingsstrook met een breedte van 10 m rondom het zonneveld. Mede afhankelijk van de zichtbaarheid van de locatie mag het oppervlakte-equivalent van deze strook in een gevarieerder ontwerp worden opgenomen. Daarbij kunnen verschillende strategieën worden gehanteerd, waarbij het zonneveld niet volledig aan het zicht onttrokken hoeft te worden.

Wanneer er al bestaande beplanting langs de kavelranden staat, mag deze behouden en/of verbeterd worden.

Naast het versterken en verbeteren van het landschap, wordt de biodiversiteit ook versterkt door het aanbrengen van beplanting. Verschillende vogels en insecten zullen zich vestigen in en rondom het zonneveld.

Zo kan bloemrijkgrasland een veilige schuilplek voor vogels zijn, de bloemen voorzien vlinders en bijen van voedsel. Bloemrijkgrasland is ook goed toe te passen bij dubbelgebruik, de panelen staan hier ver uit elkaar waardoor er veel zonlicht zal zijn op de bodem. Een ideale plek om insecten te lokken.

We gaan er daarbij van uit dat het zonneveld in beginsel aan het zicht wordt onttrokken en van een stevige groene inkadering wordt voorzien. Dat hoeft overigens niet te betekenen dat het zonnepark vanuit de totale omgeving volledig aan het zicht onttrokken moet worden. Enig zicht op het zonneveld kan aanvaardbaar zijn. Beplanting moet streekeigen zijn en passen op de betreffende locatie.

Cultuurhistorische en aardkundige waarden

Cultuurhistorische en aardkundige waarden zijn onderdeel van de kenmerken en waarden van het landschap. Ook met deze waarden moet bij het ontwerp van een zonneveld rekening gehouden worden. Aardkundige waarden zijn in de gemeente Steenberg aanwezig in het gebied 'Kreken op het Zand'. Van initiatiefnemers wordt verwacht dat zij de provinciale aardkundige waardenkaart raadplegen en de daar beschreven aardkundige waarden respecteren bij de uitwerkingen van hun plan. Het versterken van de herkenbaarheid van bestaande structuren is een meerwaarde.

BIJLAGE 3. ECOLOGISCHE VERBINDINGSZONE

De ecologische verbindingzones (EVZ) vormen de groene schakels die de Brabantse natuurgebieden met elkaar verbinden. Het aanleggen van deze verbindingzones moet versnippering van de natuur tegengaan. De verbindingen fungeren als trekroutes en (tijdelijk) leef- en voortplantingsgebied. Ze zijn essentieel voor het behoud van een rijke Brabantse natuur.

Samenstelling

Ecologische verbindingzones bestaan allemaal uit een of meerdere elementen; corridors en/of stapstenen. Corridors zijn langgerekte linten met een minimale breedte van 10 tot 25 meter. Stapstenen zijn kleine vlakvormige landschapselementen met een oppervlakte van 1 tot 5 hectare. Het zijn als het ware kleine leefgebieden binnen de verbindingzone. De afstand tussen de stapstenen is afhankelijk van de soorten waarvoor de EVZ is bedoeld. De stapstenen zijn met elkaar verbonden via een corridor met een breedte van minimaal 10 meter.

De gemiddelde breedte van een EVZ is 25 meter buiten stedelijk gebied en 50 meter binnen stedelijk gebied.

Inrichting

Bij de inrichting wordt gestreefd naar een grote verscheidenheid in vegetatiestructuur en vegetatietypen. En naar een grote variatie in milieuomstandigheden: nat-droog, voedselarm-voedselrijk. Aan alle EVZ's is een inrichtingsmodel toegekend. Tevens is onderscheid gemaakt in droge en natte EVZ's. Voor de natte EVZ's in de gemeente Steenbergen is het inrichtingsmodel Moeras van toepassing.

Moeras:

Moeras vormt de overgang tussen land en water. Aan elke inrichtingsmodel is een doelsoort verbonden. Dit is de meest karakteristieke soort voor de verbindingzone. Een verbindingzone wordt echter niet alleen ingericht voor de doelsoort maar ook voor alle soorten die min of meer dezelfde eisen aan hun leefgebied stellen. De doelsoort is als het ware de 'ambassadeur' van al die andere soorten. De doelsoort voor het moerastype is de rietzanger.

Het model Moeraszone is de verbindingzone voor rietvogels, zoals de rietzanger en de blauwborst. Ook kleine zoogdieren zoals de waterspitsmuis en meervleermuis, amfibieën en libellen profiteren van dit type. Een andere bijzondere soort is de Roerdomp die gebruikt maakt van de moeraszone.

De moeraszone bestaat uit een corridor langs een waterloop, met op grotere afstand van elkaar stapstenen. De bouwstenen zijn; moeras, grasland, struweel en hier en daar bos. Omdat de zone vrijwel altijd langs een waterloop of kreek wordt gerealiseerd, is er vaak sprake van een aaneengesloten corridor in de vorm van smal graslandtalud of een bredere oeverzone. Natuurvriendelijke oeverzones vormen een aaneengesloten lint langs

de waterloop met een breedte van minimaal 10 meter. Verspreid langs de waterloop komt opgaande begroeiing met inheemse bomen en/of struiken voor. De stapstenen zijn gevarieerde natuurgebiedjes met rietvegetaties, open water, nat grasland en verspreid struweel of bos. Ze hebben een grootte van ca. 2 tot 4 hectare en liggen op een onderlinge **afstand van maximaal 1 tot 2 kilometer. Belangrijk aandachtspunt is de 'passeerbaarheid' van infrastructurele werken als bruggen of duikers.**

BIJLAGE 4. GEDRAGSCODE ZON OP LAND

Code voor de fysieke en procesmatige wijze van ontwikkeling, inpassing, vormgeving en beheer van zon op land projecten.

GEDRAGSCODE ZON OP LAND

GREENPEACE

**ENERGIE
SAMEN**
*De energietransitie,
dat zijn wij!*

**de natuur en
milieufederaties**

**Holland
Solar**

**Vogelbescherming
NEDERLAND**

NLVOW

 milieudefensie
voor veranderaars

**NATUUR
& MILIEU**

 Natuurmonumenten

1. Inleiding

Onze samenleving staat voor een opgave om over te gaan op een schone, duurzame energievoorziening uit hernieuwbare energiebronnen. In het Klimaatakkoord van juni 2019 is een doelstelling voor 2030 voor energie uit zon en wind op land uit grootschalige opwek (> 15 kW) gesteld. Grootschalige energie uit zon op land is daarvoor nodig. Het streven is om de ruimtelijke impact hiervan zoveel mogelijk te beperken door eerst te kijken naar locaties met een lage ruimtelijke impact zoals daken. Tegelijkertijd is het de overtuiging van de partijen onder deze code dat zonneparken op land ook meerwaarde kunnen bieden voor een gebied, naast de bijdrage aan de duurzame energietransitie. Dit kan indien de locatie goed gekozen is, de parken goed vormgeven en beheerd worden en de omgeving optimaal betrokken is.

In onze samenleving zijn er zorgen over velden met zonnepanelen ('zonnevelden'). Deze zorgen nemen de initiatiefnemer en ondertekenaars van deze gedragscode serieus. Het initiatief tot deze gedragscode is genomen door de branchevereniging Holland Solar. De code richt zich op zon op land projecten (enkel terrestrische plaatsing, dus niet drijvende panelen of panelen op bouwwerken) van de leden van deze vereniging. Naast Holland Solar ondertekenen Energie Samen, Greenpeace, Milieudefensie, Natuur & Milieu, de Natuur en Milieufederaties, Natuurmonumenten, NLVOW en Vogelbescherming Nederland de code en geven daarmee steun aan de ontwikkeling van zon op land (PV) mits binnen de in deze code geschetste kaders. Een wijziging van de code kan enkel plaatsvinden met instemming van alle partijen die de code ondertekenen.

13 november 2019

www.hollandsolar.nl/gedragscodezonopland

De code adresseert de volgende onderwerpen waar zorgen of wensen over zijn:

- Efficiënt ruimtegebruik
- Landschap en uitzicht
- Biodiversiteit
- Voedselproductie
- Bodemkwaliteit
- Burgerparticipatie in het proces
- Mede-eigenaarschap en financiële betrokkenheid van bewoners en bedrijven uit de omgeving

2. Leidende principes

Er is bij wet reeds veel vastgelegd. Voor zorgvuldige ontwikkeling en beheer van zonneparken willen de partijen onder deze gedragscode verder gaan. Daarom spreken we in deze gedragscode bovenwettelijke maatregelen af om de omgeving goed bij de projecten te betrekken, meerwaarde te bieden en schade te voorkomen. De initiatiefnemer en ondertekenaars van deze code nemen een aantal principes en concrete toezeggingen in acht.

Deze gelden voor alle nieuwe zonne-energie projecten op land in Nederland waar de leden van Holland Solar vanaf het begin initiatiefnemer van zijn en waar op het moment van publieke presentatie van de code nog geen vergunning voor is aangevraagd. Waar al wel een vergunning is aangevraagd maar nog niet is verleend, doet initiatiefnemer haar best conform de bepalingen uit deze code te werken.

Principes die leidend zijn voor de initiatiefnemer en ondertekenaars

2.1 Samen met stakeholders

Wat de wensen ten aanzien van een park zijn is iets wat van geval tot geval verschillend zal zijn. De sector zal werken met een op het project afgestemde vorm van procesparticipatie. Bij ieder project denken de stakeholders inclusief bewoners uit de omgeving vanaf het begin mee over de locatie, vormgeving en ontwikkeling van het beoogde zonneveld.

2.2 Meerwaarde omgeving

Naast economische motieven voor ontwikkelaar en grondeigenaar spelen er voor de omgeving andere belangen, zoals landschap, biodiversiteit en (financiële) waarde voor de omgeving. Zonneparken bieden, mits goed vormgegeven op een goed gekozen locatie ook een kans om de omgeving mooier en voor de natuur waardevoller te maken. De sector neemt het principe op zich dat, in overleg met stakeholders, het zonneveld per saldo een verbetering voor de landschappelijke en natuurwaarde van het gebied betekent. Deels zal dit per definitie subjectief zijn; in de ogen van de omgeving. Waar mogelijk wordt dit geobjectiveerd; bijvoorbeeld met een meetbare toename aan biodiversiteit.

2.3 Oorspronkelijk grondgebruik mogelijk

Het derde principe is dat de sector parken zo zijn inricht dat er geen onomkeerbare ontwikkeling plaatsvindt. Het oorspronkelijke of een ander grondgebruik moet, indien gewenst door grondeigenaar én bevoegd gezag, na het zonneveld weer mogelijk zijn; zowel beleidsmatig als fysiek. Daarbij hoort ook dat de sector zorgt dat er geen vervuiling optreedt of dat er spullen achterblijven.

3. Concrete toezegging van de sector

De sector zon op land doet een aantal concrete toezeggingen om de principes na te komen, naast een aantal zaken die per project bekeken zullen worden. In dit hoofdstuk staan de concrete toezeggingen.

3.1 Zorgvuldige locatiekeuze

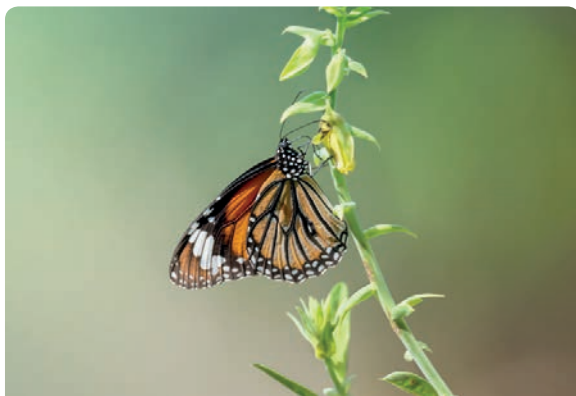
Bevoegd gezag in de lead voor zoekgebieden

Besluitvorming in een gemeente of provincie over de verduurzaming van de energievoorziening én over de gebieden die voor deze energievoorziening in aanmerking komen, begint idealiter al ruim voor er van concrete initiatieven sprake is. In de fase van beleidsvorming is de overheid in de lead en heeft de verantwoordelijkheid om de inwoners te betrekken bij de keuzes voor duurzame energie opwek en bij de zoekgebieden voor eventuele zonnevelden. Concrete projectlocaties volgen daarna op initiatief van ontwikkelaars, binnen de kaders die overheden hebben gesteld.

Een gemeente zal in de beleidsfase bekijken in hoeverre ambities van bijvoorbeeld gemeenten ingevuld kunnen worden met de beschikbare daken en restgronden: het principe van de 'zonneladder'¹. Gemeenten kunnen hierbij [de Zonnewaai van Holland Solar](#) en de [Constructieve Zonneladder van de Natuur en Milieufederaties](#) gebruiken.

Zonneladder: daken en gevels waar mogelijk

De sector prefereert over het algemeen daken, gevels, geluidswallen en andere reeds bestaande bouwwerken boven het gebruik van niet bebouwd land, om de een-

voudige reden dat de bebouwde oppervlaktes dan dubbel gebruikt kunnen worden zonder extra ruimtebeslag. Uiteraard zal per geval bekeken worden of de dakconstructie wel technisch mogelijk is op het betreffende pand. Naast panelen op bouwwerken zijn restgronden een goede optie voor efficiënt ruimtegebruik: bijvoorbeeld ongebruikte oppervlakten naast snelwegen. Voor de ontwikkelaar zijn daken en restgronden wenselijk indien deze gebieden goed aangesloten kunnen worden op het net, er voldoende zon is en de kosten voor het gebruik van de oppervlakten een project mogelijk maken. Voor het realiseren van de totale opgave aan duurzame energie zijn veldopstellingen ook gewenst.

Nationale Parken en Natura 2000 buiten beschouwing
De initiatiefnemer en de ondertekenende partijen hebben met elkaar afgesproken Nationale Parken en Natura 2000 gebieden buiten beschouwing te laten als mogelijke locatie voor een zonnepark.

'Nee-tenzij' gebieden

Bij de keuze voor grondgebonden zonnevelden is er aan aantal gebieden dat niet in aanmerking komt tenzij er met een zonneveld een aantoonbare verbetering voor ecologie en landschap optreedt. Dit geldt voor gebieden van het [Natuurnetwerk](#) (anders dan de Nationale Parken en Natura2000 gebieden die buiten beschouwing worden gelaten), beschermde landschappen (zie onder paragraaf 3.5 onder b) en door de overheid aangewezen weidevogelkerngebieden. Deze gebieden zijn enkel een goede locatie voor zonnevelden wanneer aangetoond kan worden dat het initiatief door goede maatregelen op het inpassingsniveau, positief uitpakt voor de relevante lokale natuurwaarden en de landschappelijke beleving. Gebieden die onder het 'Unesco Werelderfgoed vallen' zullen de leden van Holland Solar in beginsel niet beschouwen als locatie.

Definitieve locatiekeuze pas na consultatie omgeving
Initiatiefnemers tekenen met grondeigenaren doorgaans een intentieovereenkomst. Deze zal pas na besluitvorming door het bevoegd gezag en na consultatie van de omgeving worden omgezet in een definitieve overeenkomst.

¹Het principe om bij voorkeur daken en restgronden te gebruiken is verwoord conform de twee moties Dik-Faber c.s. over de zonneladder en over gebruik van agrarische gronden en nader verwerkt in Kamerbrief 34682 nr. 29 en in de Nationale Omgevings Visie (NOVI).

3.2 Procesparticipatie

De kwaliteit van een duurzaam energieproject bestaat uit een technisch optimale inpassing in een gebied met eigen kenmerken en waarden. Door het organiseren van procesparticipatie kunnen stakeholders inclusief omwonenden bijdragen aan het ontwerp door specifieke (gebieds-) kennis in te brengen. Daar waar er nog geen structuur van organisatie is voor omwonenden, faciliteert de ontwikkelaar de participatie van de omgeving zodat zij in staat zijn om geïnformeerd mee te doen aan het proces.

De ondertekenende partijen van deze gedragscode hechten aan het gelijkwaardig en in vertrouwen optrekken van energietoewerking, commerciële ontwikkelaars, bewoners in de omgeving en andere stakeholders. Dit doen zij vanaf het begin van de ontwikkelfase van een concreet project. Wat dat betekent zal van geval tot geval verschillend zijn gezien de verschillen tussen de gebieden en wensen van de stakeholders.

Holland Solar zal in samenwerking met andere partijen, uitwerking geven aan de afspraak uit het Klimaatakkoord om tot een handreiking over participatie te komen.

3.3 Financiële participatie

Rond het onderwerp participatie verwelkomen de ondertekenende partijen de afspraken uit het Klimaatakkoord uit 2019 zoals hier letterlijk verwoord:

“• De initiatiefnemer doorloopt een proces om te komen tot een wenselijke en haalbare vormgeving van participatie. Het gaat hierbij om de participatiewaai; dit kan zijn procesparticipatie, financiële participatie, financiële obligaties, eigendoms participatie, een omgevingsfonds of een combinatie hiervan. Het bevoegd gezag controleert dat initiatiefnemers en omgeving hierover het gesprek aangaan. Afspraken met de omgeving worden bij voorkeur vastgelegd in een omgevingsovereenkomst. Op basis hiervan wordt er een projectplan gemaakt waarin wordt beschreven hoe binnen het project de participatie optimaal wordt ingericht.

• Om de projecten voor de bouw en exploitatie van hernieuwbaar op land in de energietransitie te laten slagen, gaan in gebieden met mogelijkheden en ambities voor hernieuwbare opwekking, partijen gelijkwaardig samenwerken in de ontwikkeling, bouw en exploitatie van een project. Dit vertaalt zich in evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (burgers en bedrijven). Investeren in een zon –en/of windproject is ondernemerschap. Dat vergt ook mee-investeren en risicolopen. Het streven voor de eigendomsverhouding is een algemeen streven voor 2030. Er is lokaal ruimte om hier vanwege lokale project-gerelateerde redenen van af te wijken. “

De exacte vorm van de financiële participatie en de definitie van ‘de lokale omgeving’ is met het Klimaatakkoord niet scherp vastgelegd. Dit is ook geen zaak voor uniforme regels maar iets dat per project vorm kan krijgen. De gedachte dat omwonenden de mogelijkheid krijgen om financieel te investeren en daarmee mee te profiteren en mee te doen aan de energietransitie staat centraal.

3.4 Correct benaderen grondeigenaren door exploitanten

In veel gevallen zal een zonneveld een initiatief zijn van een ontwikkelaar die een grondeigenaar benadert. Dit benaderen dient met respect te gebeuren. Het ongericht grote aantallen grondeigenaren een aanbod sturen in de hoop dat er ééntje positief reageert, geeft in een gebied het gevoel van een 'vloedgolf aan parken' en leidt tot onrust. De leden van Holland Solar zullen zich van dit soort acties onthouden en grondeigenaren enkel gericht, één op één benaderen en vanaf de beginfase betrekken bij de ontwikkeling van het project.

3.5 Ontwerp en beheer

Een goed ontwerp en beheer van een zonneveld kan de zorgen over een aantal waarden rond natuur, landschap en milieu wegnemen. Wat 'een goed ontwerp' betekent zal per locatie verschillen². Een aantal zaken zal echter bij ieder park gelden.

a) Aandacht voor natuur bij het ontwerp en beheer

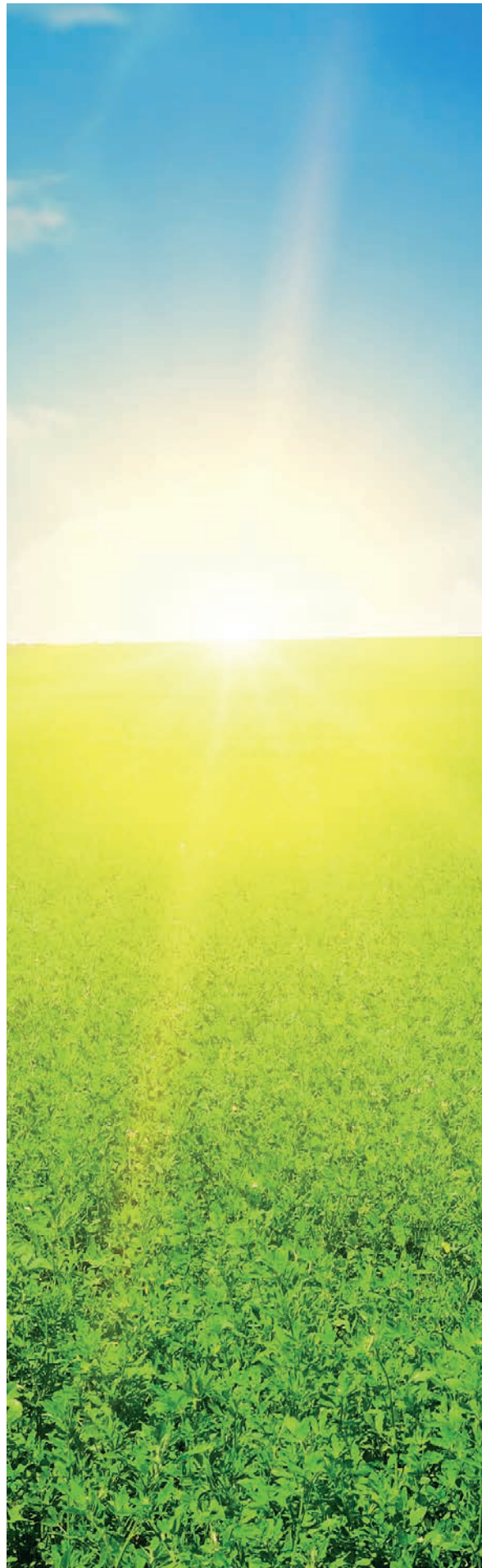
Parken worden aangelegd om ook ruimte aan de natuur te geven. Dit stelt eisen aan de inrichting en het beheer. De exacte keuzes zijn locatie-specifiek en afhankelijk van de natuur en landschap in de omgeving. Een aantal principes gelden wel in algemeenheid:

- De ontwikkelaar zorgt in samenwerking met lokale en nationale natuurorganisaties voor de ontwikkeling van een aanleg- en beheerplan omwille van de natuurwaarden.
- Standaard zal er gekozen worden om specifieke natuurelementen aan het gebied toe te voegen (bijvoorbeeld poelen, bijenhotel, nestplaatsen). De keuze is maatwerk en wordt met behulp van een expert ingevuld.
- Er is de mogelijkheid voor klein wild om het park binnen te gaan.
- Het vegetatiebeheer stuurt op inheemse, kruidenrijke vegetaties die zo laat en weinig frequent als mogelijk worden gemaaid.

b) Landschap:

werken aan een integrale landschapsopgave

Provincies voeren een landschapsbeleid en hebben in enkele gevallen waardevolle landschappen aangewezen. In deze gebieden zal de sector enkel met initiatieven komen indien deze de landschappelijke kwaliteit

versterken, of vanuit overheidswege al een afweging is gemaakt om hier duurzame energie te willen realiseren. Hier zal de sector bij projecten de expertise in de vorm van een landschapsarchitect of een historisch geograaf betrekken. In alle gebieden zal een landschapsarchitect om advies gevraagd worden over de passendheid van een project op de betreffende locatie en over de vormgeving en inrichting. De uiteindelijke vorm en omvang zal zoveel mogelijk in lijn zijn met het advies van de landschapsarchitect, maar is ook maatwerk. In het ene gebied passen grootschalige zonnevelden landschappelijk beter en in het andere gebied juist kleinere of helemaal geen.

c) Ruimte tussen of rond panelen

Parken van de bedrijven die lid zijn van Holland Solar zullen altijd worden ingericht met ruimte tussen panelen; soms ook met ruimere open plekken in het park (ecologisch maatwerk). Met deze ruimte wordt gezorgd voor vegetatie en tevens voor neerslag en licht onder de panelen. Meer ruimte tussen de panelen heeft ook uiteraard als gevolg dat er in totaal meer ruimte in Nederland nodig is om dezelfde hoeveelheid duurzame energie op te wekken. Hier zal dus een goed evenwicht moeten worden gevonden. De partijen van deze gedragscode hanteren een ondergrens van 25% onbedekt oppervlak van het gebied van het project (van boven af gezien). Afwijking van deze norm kan op terreinen waar het oppervlak reeds bedekt of verhard was, op terreinen die bestemd zijn als bedrijventerrein of op uitdrukkelijk verzoek van het bevoegd gezag. De exacte dichtheid en plekken voor onbedekt land is maatwerk per project in overleg met de omgeving ter vaststelling door het bevoegd gezag.

d) Voorkomen verdroging bodem

Veldopstellingen van zonnepanelen kunnen zorgen voor minder gelijkmatige verdeling van regenwater en lokale verdroging wat de bodemkwaliteit negatief kan beïnvloeden. De sector committeert zich aan het voorkomen van het verdrogen van de bodem. Een optie hiervoor is om voldoende ruimte te laten tussen de oppervlakten met zonnepanelen voor een betere verdeling van regenwater. Een andere optie is om water terug te geleiden.

De sector is bereid om in overleg te gaan met het waterschap om de grondwaterstand aan te passen aan

het niveau waar het gebied het meest bij gebaat is. Dit zal soms op vernatting neerkomen. In bijvoorbeeld het veenweidegebied is een hogere grondwaterstand gunstig voor de koolstofvastlegging en het voorkomen van verdere bodemdaling.

e) Geen gebruik pesticiden en herbiciden

Er zullen voor het park geen pesticiden of herbiciden gebruikt worden, tenzij dit van overheidswege gevraagd wordt (bijvoorbeeld om bepaalde plagen te bestrijden).

3.6 Na het project: voormalig grondgebruik mogelijk

Zonnevelden worden doorgaans aangelegd met tijdelijke vergunning en met een tijdelijke ontheffing voor het bestemmingsplan. Na verloop van tijd zou technisch gezien herinvestering aan de orde zijn (loopt de opbrengst van de panelen terug). Het kan zijn dat de omgeving, grondeigenaar en het bevoegd gezag kiezen met zon-PV door te gaan. Waar dit niet is gewenst, zorgt de sector dat er voor haar deel geen belemmering is om het oorspronkelijke grondgebruik (zowel beleidsmatig, juridisch als fysiek) weer te hervatten. Wettelijk zal een zonneveld geen schade mogen achterlaten in de vorm van bijvoorbeeld verontreiniging. De sector verklaart daar bovenop dat de activiteit geen enkele negatieve erfenis nalaat. Dat betekent bijvoorbeeld dat installaties en eventueel verharde oppervlaktes verwijderd worden, dat de bodemkwaliteit in stand blijft en er geen schadelijke bodemverdichting optreedt.

² Voor het voeren van het gesprek over ontwerp en beheer met de omgeving en het bevoegd gezag kan de initiatiefnemer gebruik maken van de 'Checklist Natuurbelangen bij Grondgebonden Zonnevelden' van de Natuur en Milieufederaties en Natuur & Milieu.

3.7 Bijdrage aan de lokale economie

De aanleg en beheer van een zonnepark levert werk op. De leden van Holland Solar zullen hierbij allereerst en met voorkeur naar bedrijven en werknemers in de directe omgeving van een park kijken, om zo bij te dragen aan de lokale economie.

3.8 Meten, monitoren en bijsturen

In lijn met het innovatieprogramma onder het Klimaatakkoord wordt er een meetprogramma opgesteld. Om te beoordelen dat in lijn met principe 2.2 meerwaarde optreedt voor natuurwaarden zullen de leden van Holland Solar een 0 meting en monitoring uitvoeren. Zodra gereed zal dit in lijn met dit meetprogramma gebeuren. Meetprogramma en monitoringsmethodiek worden gedeeld met de ondertekenaars, om te borgen dat de uitkomsten voldoende robuust zijn voor conclusies. Resultaten van de monitoring zijn openbaar beschikbaar en worden mede gebruikt om 'best practices' te ontwikkelen.

Initiatiefnemers bouwen de mogelijkheid in om extra mitigerende maatregelen te nemen als blijkt dat de negatieve effecten door de zonnepanelen op natuurwaarden groter zijn dan initieel aangenomen. Initiatiefnemer maakt vooraf heldere afspraken met betrokken partijen over de wijze van monitoring en het afwegingsmechanisme voor eventuele maatregelen tijdens de exploitatie. Dit kunnen bijvoorbeeld extra poelen of ruigtestroken zijn.

4. Maatwerk, per project te bepalen

Naast de algemeen voor ieder project geldende toezeggingen uit hoofdstuk 3 zijn er tal van zaken die per project bekeken moeten worden, om mede invulling te geven aan de principes onder hoofdstuk 2. Deze komen in dit hoofdstuk aan de orde.

4.1 Exacte eigendoms- of andere financiële participatie

De partijen van deze gedragscode committeren zich aan de in hoofdstuk 3 beschreven inzet op een goede omgevingsparticipatie waaronder proces- en financiële participatie. Hoe de uiteindelijke invulling zal zijn, zal van project tot project verschillen.

4.2 Een gebiedsgebonden bijdrage

Een gebiedsgebonden bijdrage is een vorm van omgevingsparticipatie en een optie. Het kan ingezet worden voor bijvoorbeeld extra natuurimpuls, monitoring van de ecologische effecten, duurzame energie voor de omgeving, een voorziening als een speeltuin, een financiële impuls voor een lokale sportvereniging. De bijdrage is in overleg met de direct omgeving vast te stellen omtrent toepassing en besteding. De eventuele bijdrage zal ook worden opgebracht door de omwonenden die mede-eigenaar zijn van het project.

4.3 Compensatie

Als er bij een zonneveld ondanks een goede locatiekeuze en inpassingsmaatregelen, toch negatieve effecten te verwachten zijn op kwetsbare natuurwaarden of (rode lijst) soorten, dan is compensatie - aanvullend op de wettelijke bepalingen over compensatie en natuurbescherming - een onderdeel van het plan voor het zonneproject.

4.4 Maatwerk in het ontwerp

Naast de in 3.5 genoemde aspecten zijn er tal van locatie-specifieke mogelijkheden om in en rondom de zonneparken extra kansen te bieden aan de natuur en landschap. Landschap is per definitie maatwerk en afhankelijk van de locatie. Ook voor natuur zal de omgeving van het park bepalend zijn voor de vraag wat een goede inrichting is.

4.5 Afspraken over behoud landschapselementen

Per project kan bekeken worden of de aangelegde landschapselementen zoals natuurlijke heggen rond het park, een aangelegde paddenpoel, ook na de duur van het park behouden kunnen blijven. Met de grondeigenaar en gemeente kan er ook worden afgesproken om bepaalde landschapselementen te behouden. Het is een optie voor de gemeente om in overleg met de grondeigenaar deze landschapselementen te bestemmen en zo het behoud te versterken.

4.6 Combinatie agrarisch gebruik en zonnepanelen

Een argument dat vaak tegen zonnenvelden wordt ingebracht is het verlies aan agrarische gronden. Bij agrarische gronden zijn in principe combinatievormen van landbouw met zonnepanelen mogelijk. De gebieden met panelen kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden voor vrije uitloop van dieren (met name schapen en kippen).

Of deze combinaties daadwerkelijk mogelijk zijn zal per project, per agrarisch bedrijf bekeken moeten worden door de agrariër in overleg met de ontwikkelaar van een zon-PV-project.

5. Naleving van de code

5.1 Vastlegging in overeenkomsten per project

Bovenstaande regels moeten per project vertaald en vastgelegd worden om misverstanden te voorkomen. De partijen die deze code ondertekenen volgen de code, maar zijn niet de enige die bepalend zijn voor het succesvol naleven. Vandaar ook de oproep aan andere betrokkenen om deze code waar mogelijk te volgen. Naast het volgen van de code, kunnen de elementen van de code een plek krijgen in beleid en in diverse overeenkomsten.

- Bij een keuze voor een locatie ligt het **beleid** daartoe bij de betreffende overheden (provincies, gemeenten).
- Binnen deze beleidskaders ligt het besluit voor een concreet perceel bij de grondeigenaar. De afspraken tussen grondeigenaar en de projectontwikkelaar worden vastgelegd in een overeenkomst (**pacht- of opstalovereenkomst**).
- In lijn met het bovenbeschreven commitment voor omgevingsparticipatie zal er ook een **overeenkomst kunnen komen tussen ontwikkelaar en een lokale energiecoöperatie** en/of met omwonenden.
- Vervolgens zal ook het bevoegd gezag (meestal gemeente) aanvullende eisen kunnen stellen en deze vastleggen in een **anterieure overeenkomst** en in **de vergunning**.

5.2 Uitzonderingen

Al deze overeenkomsten zullen de bedrijven onder Holland Solar positief aangaan in lijn met de principes uit deze gedragscode. Het kan zijn dat een bevoegd gezag eisen stelt die naleving van elementen van de code onmogelijk maakt. De betreffende projectontwikkelaar zal dit bij een bevoegd gezag kenbaar maken ter heroverweging. Uiteindelijk is het besluit van het bevoegd gezag leidend en zal de ontwikkelaar uitgezonderd zijn van de betreffende elementen uit de code.

In bepaalde gevallen kunnen bepalingen uit de code te stringent blijken en is afwijking van de code in lijn of juist versterkend voor de principes geformuleerd in hoofdstuk 2. Dit kan bijvoorbeeld de keuze voor een locatie betreffen in een Natura 2000 gebied. In die gevallen legt de initiatiefnemer deze zaak ter beoordeling

voor aan de ondertekenende partijen onder deze code. Bij unanimiteit kan dan afgeweken worden van de betreffende bepaling.

5.3 Toezicht op de naleving

Ieder kan bij het bestuur melding maken over het niet-naleven van de code. Als leden van Holland Solar zich aantoonbaar niet houden aan de Gedragscode, zal het bestuur van de branchevereniging het desbetreffende lid aanspreken op zijn verantwoordelijkheden en – indien dit geen resultaat heeft – dit ook openbaar maken. In het uiterste geval kan op basis van de statuten een lid uit het lidmaatschap worden ontzet.

Daarnaast roepen de partijen onder deze code andere partijen, zoals overheden en burgers, nadrukkelijk op om initiatiefnemers op de Gedragscode te wijzen en de code ter hand te nemen als uitgangspunt voor projectontwikkeling.

5.4 Promoten gebruik code

De ondertekenende partijen brengen deze gedragscode onder de aandacht van relevante partijen en verspreiden goede voorbeelden van projecten in lijn met deze code.

Initiatiefnemer:

Holland Solar

Ondertekenende organisaties:

De Natuur en Milieufederaties

Natuur & Milieu

Energie Samen

Natuurmonumenten

Greenpeace

NLVOW

Holland Solar

Vogelbescherming Nederland

Milieudefensie

Peter Molengraaf, voorzitter Holland Solar

Annie van der Pas, netwerkdirecteur Natuur- en Milieufederaties

Siward Zomer, directeur Energie Samen

Joris Thijssen, directeur Greenpeace

Donald Pols, directeur Milieudefensie

Marjolein Demmers, directeur Natuur & Milieu

Marc van den Tweel, directeur Natuurmonumenten

Rob Rietveld, directeur NLVOW

Fred Wouters, directeur Vogelbescherming Nederland

